

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LATIN- OG REALSKOLEN

1
STORE KONGENSGADE.

1864.

MAAL. MIDDEL. BEGRÆNDSNING.

AF

L. OVE KJÆR.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AARSPØVEN I LATIN OG REALSKOLEN

I STORE KONGENSGADE

TILLIGEMED

SKOLEEFTERRETNINGER FOR SROLEAARET

1863—64.

UDGIVET

VED

BESTYRERNE.

KJØBENHAVN.

LOUIS KLEINS BOGTRYKKERI.

1864.

Maal. Middel. Begrænsning.

Det var min Hensigt i Aar at fortsætte den i Skolens Indbydelsesskrift ifjor — „om Sprogundervisningen i den lærde Skole og dens Indflydelse paa Skoleplanen“ — paa-begyndte Udvikling af Læremidlernes Væsen og Berettigelse og navnlig behandle den mathematisk-naturvidenskabelige Side, for derved end mere at begrunde mit Forslag til en Deling af Skolen i to Grene, den historisk-sproglige og den mathematisk-naturvidenskabelige, der begge skulde føre til Universitetet. Jeg vilde derved tillige være kommen nærmere ind paa den nuværende Skoleplans Enkeltheder, dens store Fortrin og dens Mangler, hvilke sidste ikke synes mig at ligge der, hvor man har søgt dem, men i et ganske andet Misforhold. En Umulighed er Skoleplanen nu væsenlig bleven, fordi den baade udadtil paa Grund af den stærke men uafgjørende Kamp for og imod, og indadtil, fordi der næppe findes en Skole, hvor ikke en eller flere Lærere ere bestemt imod den, har mistet den Tillid, uden hvilken Arbejdet i dens Aand ikke kan trives, og skjönt det er nødvendigt, forat en saadan ydre Umulighed kan have gjort sig i den Grad gjældende, at der i den maa ligge en stor indre Mangel, saa burde denne Mangel have vist sig klart, før Angrebene begyndte. Dette er ikke skeet, thi der er kæmpet med saa forskjellige Grunde, at næppe to Angribere af de

mange have været indbyrdes enige, saaat det viser sig, at Angrebene have været en Følelses- og ingen klar Overbevisningssag. Nu har Kampen, som er ført, ikke alene været resultatløs, og Forsvaret har kunnet støtte sig til saare svage Grunde, men den har været skadelig, fordi den har bragt Mismod ind i Skolen og forhindret et saadant fast Indblik, som alene kunde fremgaa af en Gjennemførelse uden Modvillie og Fordom. Der er som Følge heraf fremkaldt en ganske utaalelig Tilstand, og da Ministeriet har befordret denne ved at omsende forskjellige Udkast til en ny Skoleplan og derved støttet Misfornøjelsen med den værende, er den Fordring fra Skolerne, der ikke optræde for sig selv, men for alle de Forældre, som de repræsenterer, vistnok berettiget, at det saa hurtig som muligt søger at udbedre den Skade, som det har foraarsaget. Enten maa det holde paa Skoleplanen eller det maa give en anden; her bør Undervisningsinspektøren lade sin Stemme høre og optræde bestemt mod Ministeriets Vaklen, ja mod den Plan, der bærer hans Navn, dersom han, hvad der er Anledning til at tro, ikke i alle Punkter er tilfreds med den. Skolerne erkjende tilvisse i fuldeste Maal Betydningen af den Fordring, de stille, men naar der findes en Tilstand som nu, en Tilstand, som matter baade Kraft og Lyst, saa maa der gjøres noget for at raade Bod derpaa.

Det er imidlertid i det nærværende Öjeblik af Vigtighed, at den nuværende Skoleplans Fortrin og dens egentlige Mangler staa saa klart som muligt, og ligesom jeg i den ovenfor omtalte Afhandling oftere berørte dens Fortrin, skal jeg nu uden at fortsætte den begyndte Udvikling søge at udpege, ikke dens enkelte Fejl, men dens Hovedmangel. Dog er det ikke min Hensigt at gjøre dette i en egen Be-

handling af dette Punkt, fordi det vilde føre ind paa den nu afsluttede Strid, der ligger som Materiale for en ny Plans Udarbejdelse, eller paa de forskjellige Udkast, der ere fremkomne, men jeg har foretrukket at medoptage det i nogle spredte Bemærkninger, som Skolens — den enkelte Skoles — Fortid giver Anledning til, hvorfor man ikke maa vente i de følgende Blade nogen nærmere Indgaaen paa et eller andet Punkt og en udførligere Behandling, thi det har netop været min Bestræbelse at holde dette borte og at fremstille hvad jeg har at sige, mere som Gjenstand for Overvejelse, end som en gennemført Betragtning. Jeg havde ønsket, at mit Forslag til en Forandring og dets Begrundelse havde fremkaldt en Modstand, thi Modstanden er et Gode, da den giver Anledning til at se en Sag fra flere Sider, og naar dette ikke er skeet, men det tvertimod har vundet Bifald, saa glæder det mig vel, men jeg tilskriver det dels den Omstændighed, at større Interesser have bragt denne i Baggrunden, dels den uheldige Maade, hvorpaa hele denne Sag er bleven behandlet, og dels, at den af mig foreslaaede Løsning, skjönt den er udgaaet fra et andet Synspunkt, deles af dem, der lade sig bevæge af Livets Fordringer, som synes imødekomne.

Ved at opstille det Princip, som den lærde Skole maatte følge i Valget af sine Læremidler, fremhævede jeg, at det specielle Fagstudium og den enkeltes Forberedelse til det, hvortil han føler Kald, kun forsaavidt kan siges at være Skolens Bestemmelse, som den enkelte kan opnaa sin Forberedelse gennem Skolens almindelige Dannelsesmidler; Skolen tager ikke Hensyn til den enkeltes Kald, men forbereder som lærd Skole alle sine Disciple til et akademisk Studium ved at gjøre dem gennem en sædelig og intellektuel Uddannelse egnede til en bevidst Selvvirksomhed i vid-

enskabelig Retning. Og det samme gjælder om Realskolen, der afvejer sine Dannelsesmidler efter det Maal, at dens Disciple kunne naa en saadan Modenhed, at de baade med nogen Selvbevidsthed kunne vælge deres Levevej og være skikkede til nærmere at uddanne sig for den. Skolen leverer dem altsaa ikke fuldfærdige til at indtræde i en Virksomhed; den giver dem den almindelige Forberedelse til den speciellere Uddannelse, og overensstemmende hermed ere dens Læremidler valgte.

Det er imidlertid saare almindeligt, at der fra enkelte Sider henvendes Ønsker til Skolen om, at en Discipels Undervisning maa afvige fra den fælles, og der anføres da som tilstrækkelig Grund til en saadan Anmodning, at vedkommende Discipel har Evner og Lyst til visse bestemte Retninger af Skolens Hjælpemidler men den største Vanskelighed ved Tilegnelsen af andre, og da hans Livsvej er valgt overensstemmende med de hos ham sporede Anlæg, findes det unødvendigt, at han plages med andre Fag, der ikke umiddelbar gavne hans tilsigtede fremtidige Bane. Forsvare sig med Skoleplanen mod saadanne Fordringer er urigtigt og gavner intet, thi Svaret lyder: „ja, men det jo en bekjendt Sag, at Skoleplanen ikke duer,“ og naar Skolen da bestemt afviser saadanne Fordringer, hvilket den maa, og dens Grunde derfor ikke vinde Bifald, ansees den for at gjøre et Indgreb i Forældrenes frie Bestemmelsesret og ikke svare til Tidens Fordringer til en Skole. Hvor en Examen er Disciplens Maal, svinde disse Ønsker mere bort, idet man böjer sig for den ikke indsete Nødvendighed og faaer et end større Nag til Skoleplanen, men naar Disciplen, hvad ofte er Tilfælde, ingen Examen skal tage, da findes de i videste Omfang — og maaske mere i en ung Skole

end i en ældre. Det er heller ikke sjældent, at et enkelt Fag forsømmes, og at ofte Disciplens Ulyst har en Medhold i Hjemmet, der i høj Grad vanskeliggjør Skolens Arbejde og indvirker smittende, fordi Discipelen er tilbøjelig til ligeoverfor sine Kammerater at give sin Dovenskab Skin af Trods og støtte sig til Hjemmets farlige Autoritet. Ogsaa her angriber Hjemmet Skoleplanen, som fordrer saameget, „at det hellere vil opgive den bedre Examenskarakter og enkelte Fag, end lade Barnet overvælde af Massen.“ Sjældnere er det Tilfælde, men det hændes dog, at Disciplens Skolegang betragtes som et nødvendigt Onde og et Indgreb af Staten i Forældrenes Bestemmelsesret, men ogsaa denne Betragtning gaaer ud over den Skole, der er saa uheldig at modtage en saadan Discipel, idet Skolens Fordringer blive omtalte som ganske usædvanlige og dens Tvang som utaa- lelig. En Modsætning hertil er atter den Betragtning, at et Barn aldrig kan fyldes nok med Kundskaber, og saaledes er det ikke sjældent, hvor Talen er om samme Klasse, at høre Klager over formeget og forlidt Arbejde, over formegen Strenghed og formegen Mildhed. Det vil da vel ikke være aldeles unyttigt at udtale, hvorledes Skolen stiller sig og fremdeles vil stille sig ligeoverfor disse Ønsker og Klager, der i lige saa høj Grad besvære den, som den understøttes ved Vink og Udtalelser, der fremgaa af en virkelig Interesse for Skolen og dens Undervisning, og af saadanne har Skolen fra flere Sider modtaget mange, som den med Taknemmelighed har benyttet.

For at kunne vælge sine Læremidler maa Skolen først og fremmest være sig sin Opgave bevidst og være sig den saaledes bevidst, at den fra denne Bevidsthed kan hente Mod og Kraft til at møde med Bestemthed de For-

dringer, som udenfra bestandig søge at paatvinge sig den, og som dels gaa ud fra en misforstaaet Betydning af Skolens Virksomhed for et senere Livs praktiske Nytte, og dels lade sig lede af Tilbøjelighed for eller imod — som f. Ex. at der nu ikke bör læres grundig Tydsk i Skoleh, en Tanke, som endog Hr. Professor Ingerslev udtaler, og som er urigtig, thi enten er Tydsk i Sprogundervisningen et nødvendigt Fag og saa maa det læres, eller det er unødvendigt, og saa maa det ikke læres; men skal det læres, saa maa det læres grundig, fordi Skolen ikke giver sig af med en ugrundig Behandling af nogetsomhelst. Skolen maa dernæst i Valget kun have sin Opgave for Öje og følge et bestemt Princip, uden hvilket den ikke kan hævde den Frihed og Uafhængighed af ydre Forhold, som ene baade forhindrer den fra at synke ned til en Skole, som kun tjener Livets materielle Fordringer, og fra at forbigaa de Dannelsesmidler, som ere hensigtsmæssige og nødvendige. Den maa afveje sine Dannelsesmidler saaledes, at den ikke foretrækker det ene for det andet, men giver dem alle Ligeberettigelse, fordi de alle ere Midler, der skulle føre til det samme Maal. Fra indskrænkede Læremidler har den udvidet sig mere og mere ved at optage nye, fordi den som enhver anden Institution gaaer frem med Tiden, og ethvert nyt Læremiddel, der kan yde et Bidrag til det Maal, som den har stillet sig, med det samme nødvendiggjør sin Optagelse, saafremt det i Virkeligheden aabner en ny Vej til en særegen Evnes Udvikling, men ogsaa kun i dette Tilfælde, og her maa Skolen være saa nøjeregnende, at den, hvis dette Læremiddels Bidrag paa nogen Maade kan erstattes ved de forhaandenværende Midler, da nægter dets Nødvendighed, thi er det ikke aldeles nødvendigt eller kan afløse mindre gode Læremidler

uden at vanskeliggjøre Disciplens Arbejde, da bliver det skadeligt, fordi det kun tjener til at forøge Massen. Se vi hen til de Retninger, som Skolen til forskellige Tider er slaaet ind paa — mindre hos os end i Tydskland, men vi vare nu engang vænnede til, at Bevægelserne i den tydske Skole udstrækkede sig over vor Skole, ja vi have ikke endnu frigjort os — saa ville vi finde to modsatte Perioder, i hvilke Skolen havde tabt sit Maal af Öje. Den ene var Flersidighedens, den anden Ensidighedens. Den første satte Livets Fordringer som det højeste og optog i en broget Forvirring alt, hvad der i en eller anden Retning kunde synes at ville gavne et senere praktisk Liv. idet den gik ud fra, at Barnet ikke kunde beriges nok med Kundskaber og Færdigheder for Livet; den vilde opdrage alle Börn saaledes, at under en fælles Opdragelse hver enkelt blev forberedt for den specielle Livsvej; den vilde i sig indbefatte alle mulige Specialskoler, havde henimod tyve Lærefag, men blev overvældet af sit Stof og leverede Disciple, som kunde lidt af alt men intet af noget og derfor vare aldeles umodne til Selvvirksomhed. Da gjorde en Reaktion sig gjældende, men som det oftest gaaer, naar man gaaer tilbage, at man ikke kjender Maalet for Tilbagegangen, saaledes gik det her, og Skolen blev et Bytte for Formalismen. Begge Fejl laa i, at Skolen ikke gjorde sig det klart, at dens Formaal kun var en saa grundig Forberedelse, at dens Disciple kunde være modne til at arbejde paa deres specielle Uddannelse; den valgte følgelig ikke sine Læremidler efter nogen bestemt Anskuelse om dette Læremiddels Betydning for den Evneudvikling, som i sig selv er, hvad vi kalde almindelig Dannelse, men den stillede enten hvert enkelt Læremiddel som et Kundskabsmaal, eller tilsigtede

kun en ensidig Dannelse. Læremidlerne skulle ikke vælges og ere ikke valgte med Hensyn til nogensomhelst Nytte for et praktisk Liv, men som de Midler, der grundigst og lettest kunne føre alle Disciple gjennem den fælles Undervisning, sædeligt og intellektuelt udviklede, til det Standpunkt af Modenhed og Selvbevidsthed, der danner Betingelsen for en senere Selvdannelse. Læremidlernes Mangfoldighed er altsaa ikke udgaaet fra en ydre Tvang, men hvert enkelt er efter en omhyggelig Undersøgelse af dets Værd som Dannelsesmiddel optaget, fordi det gav et vigtigt og aldeles nødvendigt Bidrag til Formaalet derved, at Beskjæftigelsen med det og Tilegnelsen af det var særlig skikket til at vække en eller anden Evne. Heri ligger Flersidighedens Berettigelse, at Barnets Evner ere flersidede, og det er Skolens Opgave og Pligt at vække alle disse Evner, hvortil den behøver de Midler, som dertil ere de mest passende; men heri ligger tillige, for det første, at Læremidlerne ere Midler, og for det andet, at de kun maa benyttes som Midler, thi i det Öjeblik, at de benyttes over det Punkt, da Hensigten med deres Optagelse i Skolen er opnaaet, saa ere de ikke længere Midler men Maal, saa have vi strax den unødvendige Masse af Stof, saa bliver Erhvervelsen af Kundskaber stillet over den Tilegnelse af Midlet, som giver Udbyttet til Dannelsen. Heri ligger en af de störste Vanskeligheder, som en Skoleplan har at overvinde, og vi ville senere komme tilbage hertil og se, at den nuværende Skoleplan ikke paa hvert Punkt har overvundet den. Gaaer Skolen for langt i Benyttelsen af et Middel, da har den altsaa tabt sit Formaal, den almindelige Forberedelse til den almindelige Dannelse, af Sigte og staaer i Fare for at synke ned fra den opdragende Skole til en Skole for speciel Dannelse, en Skole for

Haandværkere, Læger, Theologer, Landbrugere o. s. v. Men dette forlanger man, naar man vil have sit Barn opdraget med enkelte Læremidler, og det kan Skolen ikke gjøre, fordi den ikke maa lade enkelte Evner uudviklede, hvorved den vilde forsynde sig mod Barnet. Ja, indvender man, men Skolen tager dog Hensyn til Livet. Naturlig, eftersom Skolen hører til Livet og selv er et Liv og arbejder for Livet, men for det aandige selvbevidste Liv og ikke for det materielle Liv. Den henter alt sit Materiale, alle sine Læremidler ud af Livet, men arbejder med dette Livets Materiale for den højere Erkjendelse. Den bibringer ikke denne og hin Kundskab for Kundskabens egen Skyld eller for den Nytte eller Behagelighed, som Kundskabens Besiddelse kan yde under Livets forskjellige Forhold, men den bibringer Kundskaben og bibringer den paa en vis bestemt Maade, saaledes at selve dens Erhvervelse bliver, paa Grund af at Tilegnelsen skeer gennem Tænke- og Erkjendelsesevnerne, en Udvikling af disse Evner, forat den kan opdrage Barnet til engang at blive et selvstændig tænkende og selvbevidst Medlem af Samfundet. Kundskabserhvervelsen er for Skolen langt fra Maalet, men bidrager kun til Maalet; den er egentlig kun et Middel, og Dannelsen bestemmes ikke — idetmindste ikke af den, men maaske nok af andre — efter Kundskabsmassen men efter Evnernes Udvikling til at kunne erhverve de Kundskaber, hvorpaa det netop kommer an, altsaa efter den Klarhed, med hvilken den større eller mindre Kundskabsmængde er tilegnet, og efter den Modenhed, som Kundskabstilegnelsen har frembragt. Barnet lærer ikke Tydsk, Fransk og Geografi for at kunne rejse i Tydskland og Frankrig, eller Regning for at kunne komme ind paa et Handelskontor; alt saadant er Skolen fuldkommen uved-

kommende; det lærer disse Fag, alene fordi de udvikle bestemte Evner i Sjælen, og det bliver under denne deres Benyttelse til Evneudviklingen beriget med Kundskaber i dem; om det saa engang i Livet kan faa praktisk Nytte for disse Kundskaber, er et Spørgsmaal, som den opdragende Skole ikke opkaster, et Spørgsmaal, som ikke har haft nogen Indflydelse paa Valget af disse Læremidler og ikke har nogen Indflydelse paa Undervisningsmaaden. Fastholdes ikke et bestemt Princip, og kan der ikke paavises et bestemt indre Öjemed, et Sjøleudviklingsöjemed, i hvilket hvert Fag er optaget, og fatter ikke en Skole dette bestemte Öjemed, hvor er saa Grændsen? Saa komme vi til at læse khinesisk, fordi muligvis et Barn skal blive Handelsmand eller Søfarende paa Khina. Skolen kan altsaa meget godt indrømme f. Ex. at den Mathematik, som Barnet lærer, ikke vil komme til at yde det nogensomhelst praktisk Nytte i Livet, men den kan ikke indrømme, at det saa vilde være bedre istedenfor den højere Mathematik at udvikle Barnets mekaniske Regnefærdighed over det Maal, som den har stillet for denne Færdighed, thi Mathematikkens Berettigelse som Dannelsesmiddel ligger deri, at den ikke alene ved at tvinge Tanken til en stringent Bevægelse og Henvendelse paa abstrakte Begreber udvikler Erkjendelsesevnen mere end noget andet Fag, men at den tillige paa Grund af sine bestemte Betegnelser og sin strænge Videnskabelighed fordrer Tanken fremsat med en Skarphed, som kun kan fremgaa af Tilegnelsens Klarhed. Vilde man derimod spørge, om al den Mathematik, som nu fordres, er nødvendig, forat dette Fag kan fyldestgjøre Bestemmelsen med dets Optagelse blandt Skolens Læremidler, saa høres derom forskjellige Meninger, men Svaret maa nærmest blive et

ubetinget „nej“. Skal Enheden i Dannelsesmaaden beholdes, og skal samtidig Ligeberettigelsen hævdes, saa har Trigonometri og matematiske Opgaver (vel ogsaa Stereometri) givet Mathematikken Overvægt og en Overvægt, der ikke kan forsvares ved denne Udvidelses Nødvendighed for den Erkjendelse, som Skolen gennem Faget skal levendegjøre, og selv om Skolen spaltedes i to Retninger, og Mathematikken derved kom til at spille en langt større Rolle i den ene, var det nuværende Omfang aldeles tilstrækkeligt, men er det tilstrækkeligt i dette Tilfælde, er det overvældende nu.

Skolens Valg af Læremidler beroer altsaa paa en Vurdering af Læremidlets Bidrag til den Dannelse, der er Skolens Maal; og det Forhold, som der er imellem Læremidlet som Mittel og Dannelsen som Maal, betinger Skolens Methode, ikke den særlige Skolemethode, men den Methode, som egentlig er Undervisningsaanden; det er Methoden, som skal danne Enheden og tvinge alle Midler til at virke i den rigtige Retning ved at gjøre dem alle til et eneste stort Mittel. Derfor har ogsaa Skoleplanen, medens den opstiller de Midler, hvorved Maalet skal naaes, og bestræber sig for at give Midlerne netop det Omfang, som er tilstrækkeligt til at Maalet kan naaes, den Pligt at give en Antydning af Methoden, og dette gjør den i korte almindelige Træk ved paa hvert Punkt at fastholde Midlet som Mittel og tydelig fremstille Forholdet mellem Midlet og Maalet. Den giver en Grændse for Kundskabsmængden, som skal erhverves af Disciplen, og denne Kundskabsmængdes Erhvervelse er udadtil det, hvorefter en Skole bedømmes, medens den indadtil i Skolens eget Liv baade er og skal være det Mittel, som fremkalder Evneudviklingen. Kundskaber kunne erhverves paa mange Maader, og ingen er lettere end den mekaniske,

som kun benytter den let udviklelige Hukommelsesevne; ingen giver et Resultat, der i den Grad er fremtrædende for Öjet og skuffer ved at tyde paa en Fremgang, der ikke er andet end en Illusion. Det synes stort, naar t. Ex. et Barn, der nylig har begyndt paa Tydsk og næppe kan læse tydelig op, har lært tydske Vers udenad og kan fremsige dem med nogenlunde Sikkerhed; dette kaster en vis Glands over den hele Undervisning, det tiltaler, men i Virkeligheden er det langt større, naar et Barn, efter at have læst en ganske kort let Fortælling i sin tydske Læsebog — ja blot i sin danske —, kan med sine egne Ord i sit Modersmaal gjen-give Indholdet af det læste, thi til det første hører kun Hukommelse, til det sidste, hvad der er langt højere, Ordet og Tanken. Og hvad er Öjemedet med Barnets første vigtige Undervisning? Det er at sætte det istand til at modtage Undervisning og slet ikke andet; hvad der gaaer herover, er ikke udviklende men hæmmende. Barnet maa ikke lære, för det har lært at lære, og det Barn, som har lært at lære, forstaa, tale — alt kun som Barn —, som har lært, at der til Ordet hører en Forestilling, som kan bruge det betegnende Udtryk for Forestillingen, som ønsker Forklaring over hvad det ikke forstaaer og føler Utilfredshed ved at bruge Ord, med hvilke det ikke forbinder en Forestilling, dette Barn er moden til at modtage Undervisning, medens et Barn, som kan opramse en Mængde udenadlært i forskjellige Retninger, kan være fuldstændig umoden til Undervisning og ikke blot umoden men saaledes vænnet til en mekanisk Beskjæftigelse med at huske, at det bliver langt vanskeligere at vænne det til at anvende sine Tanker og at lære. At huske er ikke at lære; den, som lærer, husker, men den, som kun husker, lærer ikke. Under den

vanskeligere Tænkeevnes Udvikling fremkaldes Hukommelses-
evnen kun som den Evne, der bevarer det Stof, hvorpaa
Tænkningen øves. Og saaledes gaaer det gennem hele
Skolen gradevis op; Tilegnelsen gjennem Forstaaelsen er
overalt Hovedsagen; jo klarere Tilegnelsen er, des modnere
er Discipelen; jo mere Methoden beforder Tilegnelsen, des mere
Fortrin har den. Skolen arbejder altsaa ikke for en Examen,
og det er muligt, at den Discipel, som ved en Examen
lader en Kundskabsmasse strømme frem, gjør et bedre Ind-
tryk og tiltaler mere end den modne Discipel med det mindre
Kundskabsforraad, ja man finder dem, hvor man aller-
mindst skulde vente det, som lade sig skuffe af dette, men
hvad hjælper det, om en Discipel kan opramse alle Begiven-
heder i et Aarhundrede og spække denne Ramse med Aars-
tal, naar han ikke kjender den indre Forbindelse mellem
dem eller ikke har draget af den historiske Undervisning
det Udbytte til selvbevidst Anskuelse af Livet, som har be-
tinget Fagets Optagelse i Skolen, og hvad hjælper det, om
han kan nævne alle Verdens ildsprudende Bjerge, naar han,
dersom den examinerende faldt paa tilfældig at give ham
det simple Spørgsmaal om et ildsprudende Bjergs Natur,
blev forhavset over dette ugeografiske Spørgsmaal, som faldt
ham aldeles fremmed?

I Opfattelsen af Sætningen: „vi lære for Livet, ikke for
Skolen,“ saaledes at dette „for Livet“ ikke er for det prak-
tiske Liv men for et selvbevidst Liv, maa Forældrene være
enige med Skolen, hvorimod Disciplene arbejde for Skolen
og sætte de enkelte Læremidler som lutter Maal. Man finder
vel Exempel paa Disciple, som paa Grund af sjældne Evner
og en forceret Opdragelse allerede tidlig ere førte ud over
Disciplens Standpunkt, men det er saa langt fra, at Skolen

glæder sig over denne unaturlige Modenhed, at den søger at føre den tilbage til et naturligt Trin, ikke ved at holde Disciplen der, hvor han imellem sine barnlige Kammerater sidder med Gammelmandspræg og svarer paa alt, hvad der er over deres Begreber, men ved at bringe ham saa nær som mulig til det Trin, hvor han efter sin Modenhed hører hjemme, og hans Aand kan finde tilstrækkelig Næring uden at ansøres til udenfor Skolen at tilfredsstille sin Higen efter Kundskaber, der ligge langt over Barnealderen. Det falder Barnet, der er Barn, naturligt at lære enten med god Villie for at tilfredsstille de Fordringer, som Hjemmet og Skolen stille til det, og roses, eller fordi en Magt tvinger det til at lære — altsaa i begge Tilfælde ansporet af en ydre Drivefjeder, som først med Tiden bliver til en indre, og et Barn kan nok et Öjeblik, drevet af en vis Ustadighed, gribe Bogen, men unaturligt vilde det være, om dets Natur var saaledes, at det foretrak Bog for Leg, og dog hører man Klager over, at en Skole ikke kan frembringe dette Særsyn — og Lærerne understøtte denne dets Opfattelse, thi vilde man underrette det om, at det ikke lærer for at fyldestgjøre Fordringerne men for at lære, saa vilde det enten slet ikke forstaa dette Sprog eller misforstaa det og begynde at spørge om, hvorfor det skulde lære dette eller hint Fag, som ikke vil gavne det i det virkelige Liv; thi det materielle Blik for Livet faaer Barnet meget hurtigt, og til at aabne det behøves blot en uforsigtig Yttring, der, om den end ikke strax bliver forstaaet, bliver gjemt og snart finder sin Forklaring i Livets stærkt fremtrædende materielle Side. De Disciple, som af Forældrene fra smaa have hørt sig bestemte til en vis Retning og idelig ere blevne opmuntrede til at læse, forat de engang kunne naa dette

store og fjerne Maal, som om det laa dem nær, begynde først at tænke over Fagenes Nytte, og strax kommer Ulysten at beskjæftige sig med dem, hvis Nytte de ikke kunne indse. Dernæst komme de, som i Begyndelsen have nogen Vanskelighed ved et enkelt Fag — hvad der ogsaa hos begavede Disciple hyppig er Tilfælde —, og hvor der er anvendt den uheldige Trøst, for hvilken selv den meget unge Discipel er let modtagelig, at det Læremiddel, som foraarsager ham Vanskeligheden, ikke hører til dem, som ere for hans Fremtid de vigtigste: Vanskeligheden forenes nu med Ulyst til at overvinde den. Endelig have vi dem, som under den samme Vanskelighed beroliges ved den Yttring, at alt falder vanskeligt i Begyndelsen, men saa kommer det paa éngang af sig selv; thi nu slaa de sig ofte til Ro og vente dette „paa éngang“ uden at anvende de Kræfter, som ene kunne kalde Öjeblikket frem. Disse hyppige Tilfælde modarbejde ikke alene Skolen og virke skadeligt paa den, men de modarbejde Barnets virkelige Interesse, forsaavidt som de dels hæmme dets naturlige Udvikling og hindre den langsomme Fremkaldelse af den Selvbevidsthed, som Skolen skal frembringe, og dels slappe den Energi i Arbejdet og virke mod den Trang til Begrebsudvikling og Kundskabsberigelse, som Skolen lidt efter lidt søger at lokke frem. Dersom man vilde gjøre den Prøve at undervise et Barn alene ved Hjælp af de Læremidler, for hvilke det følte Lyst, var det meget muligt, at dets Tænkning og Erkjendelse kunde uddannes saaledes, at det efter afsluttet Undervisning virkelig vilde være skikket til Selvdannelse, skjönt en ensidig Selvdannelse, — ja til at opdrage Genier var maaske denne Undervisning den rigtigste, dersom man blot vidste, hvilket Barn, der vilde blive et Geni, men her tages saa

ofte Fejl, og i Reglen vilde der fremkomme en Vanskabning. Man tænke sig t. Ex. et Barn opdraget med Mathematik alene; man fik ganske vist ikke et Menneske frem men en levende Formel med Forhold til Følelser og Størrelser til Begreber —; der vilde mangle det Element, som skulde fremkalde den modne Selvbevidsthed, nemlig Kampen med Vanskelighederne og Sejren over dem. Skolen stiller to Slags Kampe frem for Barnet, og de ere ikke altid lette; den første er Kampen med dens Læremidler, og den anden Kampen med den selv; den første henhører til den undervisende, den anden til den opdragende Skole, men begge have deres Enhed i Opdragelsen. Er Skolens Formaal den almindelige Forberedelse til Selvdannelse, skyer den intet saameget som Ensighed, og derefter ere dens Læremidler ogsaa ordnede saaledes, at de, der lade Barnet bevæge sig i Nutiden, blandes med dem, der føre det ind i Fortiden; de, der behandle Menneskelivet, blandes med dem, som behandle Naturens Liv; de, der vise og forklare det synlige Fænomen, forenes med dem, der virke paa Ordets og Forestillingens Omraade; de, der skulle befordre Tænkningen, afvexle med dem, som vække Erkjendelsen; og de endelig, som synes at høre til det materielle Liv, forenes med dem, som føre ind i Aandens Liv. Men paa den anden Side passer den ogsaa, at Disciplene ikke fortabe sig i Alsidigheden, og det er netop dens vanskelige Opgave ved at meddele alle Læremidler saaledes, at de kunne tilegnes og beherskes, og ved at sørge for, at der ikke lægges an paa Kundskabsmasse men paa Sjøleevnernes Udvikling under Erhvervelsen af Kundskaberne, at forene Ensighed og Alsidighed saaledes, at Selvbevidstheden til Selvdannelsen kan fremgaa, og til dette Öjemed fremkalder den de første Slags Kampe. Hvor nemlig ingen

Vanskelighed kommer frem, arbejder Barnet vel let men mere mekanisk; det lærer ikke at anvende sine Kræfter og lærer derfor ikke at kjende dem. Men det er netop det, som Skolen skal lede det til; det skal vide, hvad der er vanskeligt, og det skal prøve paa at overvinde det, thi i det Öjeblik den første Vanskelighed er overvunden, spirer Selvtilliden frem og med den Bevidstheden om, at der i Sjælen er slumrende Kræfter, som kunne vækkes; da først gaaer det op for Barnet hvad det er at anvende Tænkning og Kræfter, da begynder først den egentlige Lærelyst, og for hver ny Vanskelighed, som overvindes, modnes Sjælen mere og mere, indtil Disciplen endelig kan sige sig selv, hvad han kan magte, og hvortil han føler sine Kræfter skikkede. Her bör Skolen ikke være altfor nænsom i sine Fordringer; her bör Forældrene ikke af Medlidenhed modarbejde Kampens heldige Udfald men stole paa, at Skolen har afmaalt Fordringen efter sin Opfattelse af Disciplens Evner; og som oftest stiller den i Virkeligheden snarere for smaa end for store Fordringer. Den anden Kamp, Barnets Kamp med selve Skolen, er ligesaa nødvendig, thi den danner en Betingelse for, at Skolen kan virke som den skal. Barnet er i Skolen Borgeren i Staten, og der er en Villie, som skal lydes, den Villie, som repræsenteres af Skolen og dens Lærere, og som her først træder frem for Barnet i en fremmed Skikkelse forskjellig fra den Vane, der lader det i Hjemmet böje sig for Forældrenes Villie. Tvinger denne Villie det til med Alvor at underkaste sig den første Slags Kamp med Læremidlerne, maa den lydes, og tvinger den det til Orden og Punktlighed, hvor smaalige end dens Bestemmelser kunne synes, maa den lydes som den Villie, der ikke behøver at give nogen Grund; det falder let at lyde i det store, men

den rette Lydighed viser sig i det mindre. Det er uimodsigeligt, at naar Forældrene betro Barnet til en Skole, da overdrage de samtidig Skolen deres Bestemmelsesret over Barnets Undervisningsmaade, men dels findes der saa forskjellige Skoler, at man maa antage Valget for ikke at være en Tilfældighed men udgaaet fra, at den bestemte Skole, til hvilken Barnets Uddannelse overdrages, har en Plan og Fremgangsmaade, der stemmer nærmest med Forældrenes Anskuelse, og dels staaer Skolen paa Barnets Side, idet den ikke lader sig lede af noget Hensyn til en tagen Bestemmelse med dets Fremtid, ikke heller stræber at paatvinge det en bestemt Retning og føre det ind paa en bestemt Fremtidsbane, men tvertimod vil, ved at give det en almindelig Dannelse, gjøre det skikket til selv at komme til Erkjendelse om, hvilken Vej der vil stemme bedst med dets Evner og Tilbøjelighed. Den lægger ikke sin Stemme i Vægt-skaalen mod Forældrenes; den modarbejder ikke deres Ønske, men dersom det er lykket den at naa sit Maal, er Barnet, naar dets Skoletid er afsluttet, kommet til en saadan Udvikling, at det kan have en Mening og yttre en bevidst Tilbøjelighed for eller imod. Ofte viser det sig nemlig, at et Barn, som er bestemt til en vis Vej, enten fordi Forholdene saaledes aabne en god Fremtidsudsigt for det, eller fordi dets Evner og Tilbøjeligheder synes at anbefale en saadan Bestemmelse, har Evner for en ganske anden Bane, saaat det kun har været den stadige Paavirkning, som har bibragt det Lysten, og en fejl Opfattelse af Evnerne, som har fundet disse stemmende med Ønsket. Skolen lader dette Barn, selv om den er underrettet om den Bestemmelse, der er tagen med det, i alt følge den fælles Undervisning, indtil det Punkt kommer, hvor Skolen er nød til at lade sin

Stemme høre, nemlig det Öjeblik, da Afgjørelsen skal træffes, om det bör gaa over i de studerende eller i Realklasserne, og kan den her ikke bringe sin Mening i Overensstemmelse med Forældrenes, erklærer den aabent, at den hellere frasiger sig et Barns videre Undervisning end fører det over paa en Afdeling, hvor den er overbevist om, at det ikke hører hjemme. Her staaer Skolen altsaa ogsaa paa Barnets Side og ligesaameget, som naar den tvinger det til at anvende sine Evner i det Tilfælde, at det kan, men ikke vil. Der er en Strenghed, som er forkastelig, men der er ogsaa en Strenghed, som er nødvendig og ligefrem Pligt. Skolen maa nemlig undertiden raade Bod paa det, hvortil Forældrenes Kjærlighed let forleder dem, at de søge selv at rydde alle Torne afvejen for Barnet og, idet de gjøre det Vejen for let, arbejde for det mere end vænne det til at arbejde selv; de ville gjerne underkaste sig Besvær, forat Barnet kan blive noget og blive til noget, men overse ofte, at Maalet er, at Barnet selv ved sin egen Virksomhed kan blive til noget. Dette opnaaes sjelden, naar ikke Energi i Arbejdet og Lærelyst vækkes tidligt og vækkes paa den rette Maade, saaat disse Egenskaber kunne forene sig med den under Kampen med Læremidlerne modnede Selvbevidsthed og Kjendskab til egne Evner, thi ellers bliver Følgen let en ustadig Vaklen fra det ene til det andet i den Tid, der skulde være viet til Uddannelse for den med Bevidsthed valgte specielle Livsvej. Skolen arbejder nu for, at Barnet, naar det forlader den, kan være istand til at arbejde sig frem til at blive noget, og i de mange Aar, medens Familielivet bølger, og Forhold forandres omkring Barnet, og Livet viser sig for det fra forskjellige Sider, og Følelsen leder dets Opdragelse i Hjemmet, gaaer Skolen den samme

rolige og stadige Bane bestandig med det samme Maal for Öje. Hjemmet og Skolen danne en saadan Enhed, at den ene Del ikke kan undvære den anden, og det gjælder da, at de ikke modarbejde hinanden. Det Punkt, hvor en Modarbejden let kan fremkomme imod den bedste Villie, er ved den saakaldte Hjemmehjælp, thi hver Skole har sin Methode, og ydes Hjælpen efter en anden Methode. da ligger der en Fare for, at disse forskjellige Methoders Paavirkning kan virke uheldig. Her kan imidlertid Hjemmet let fjerne denne Fare ved at ønske sig underrettet om den Maade, hvorpaa Hjælpen bör ydes, en Underretning, som Skolen med Glæde giver baade paa anden Maade og ved at lade Adgangen til Undervisningstimerne staa aaben for Forældrene. Imidlertid behøves sjeldnere denne Hjælp, og hvor den ikke behøves, bör den vistnok indskrænkes til en blot Paapasselighed med, at det Arbejde, som forlanges, bliver besörget. Har en Discipel ogsaa virkelig i en enkelt Retning usædvanlige Evner, og ønskes derfor disse Evner særlig udviklede, saa kan dog Skolen ikke indlade sig paa at udvikle dem ensidig og paa andre Læremidlers Bekostning, thi afseet fra, at praktiske Hensyn vanskeliggjøre dette, saa gaar Skolen ud fra, at alle dens Læremidler danne den Enhed og Helhed, igjennem hvilke Disciplen maa føres til Dannelsen, og for den Discipel, som er særlig begavet i en enkelt Retning, bliver det netop Beskjæftigelsen med de andre Fag, som fremmer hans væsentligste Udvikling, derved at han maa tilægge sig Stoffet med større Anspændelse af sine aandelige Evner. Hans Yndlingsfag er for ham det forfriskende og oplivende, men det koster ham ingen Anstrængelse, det fører ham altsaa ikke til Kundskab om sine Evners Udstrækning, det fremkalder ikke den Selvovertindelse og Kamp, af

hvilken den modne Selvbevidsthed skal fremgaa. Paa den anden Side forsømmer Skolen ingenlunde dette hans Anlæg; den har hele sin Opmærksomhed henvendt derpaa og søger at fremme det ved at tilfredsstille hans Higen efter Kundskabserhvervelse i denne Retning men uden at opgive noget af sine Fordringer til hans alsidige Udvikling, fordi han ellers maaske netop vilde fortabe sig i Ensidigheden og blive et Bytte for den istedenfor at beherske den. Men denne Skolens Fastholden ved den fælles Dannelse, som lader alle dens Disciple tage Del i den samme Undervisning, ligesom den sætter det samme Maal for dem alle, finder man undertiden mindre rigtig, mindre svarende til den enkelte Discipels Tarv, idet man gaaer ud fra et andet Synspunkt, det nemlig, at da alle Disciple ikke ere af Naturen lige begavede, og én arbejder lettere, en anden vanskeligere, er det en Uretfærdighed, naar man forlanger af den mindre begavede det samme som af den begavede, og der fordres, at Skolen skal tage et bestemt Hensyn hertil. Der synes heri at ligge noget sandt, og dog er det en mindre rigtig Opfattelse af Forholdet. I selve Skolens Maal „almindelig Forberedelse til bevidst Selvdannelse“ ligger et hertil taget Hensyn. Det er jo nemlig ikke, og det kan ikke ofte nok gjentages, en Masse af Kundskaber, som Skolen stiller som det højeste, skjönt for Disciplene selv Kundskabernes Erhvervelse og Bevaring er det højeste, men det er Tilegnelsens Grad, og den mindre begavede, som har til-egnet sig en mindre Stofmængde saaledes at han, maaske paa Grund af den større Vanskelighed, som han under Tilegnelsen har haft at kæmpe med, har gjort Stoffet til sin Ejendom og ikke alene har vundet fuldstændig Kjendskab til sine Evner men har bragt sine ringere Evner til den

störst mulige Vdvikling, staaer langt mere moden og selvbevidst réde til at fortsætte sin Uddannelse og vækker en større Forbaabning om sin fremtidige Virken end den, som med Lethed har beriget sig med en Mængde Kundskaber, uden at han har gjort sig til Herre over dem, saaledes at de ikke ere laant Gods men fast Eje. Skolen stiller, siges der, til den begavede og mindre begavede de samme Fordringer. Ganske vist, thi Skolens Fordringer bör ikke være afpassede efter de bedst begavede men efter dem, som man forstaaer ved Udtrykket middelbegavede, og Undervisningen bör være saaledes, at, medens disse tilegne sig hvad der opstilles som den nødvendige Fordring, forat Forberedelsens Maal kan naaes, gives der gennem Lærerens Ord og Undervisning de mere begavede Lejlighed til at samle et større Kundskabsforraad. Det er intet Onde, at en Klasse bestaaer af Disciple med forskjellig Begavelse, men det er tvertimod et Gode — naar da ikke Forskjellen er saa stor, at Skolen ved at samle disse Disciple i én Klasse har begaaet en Fejl — thi ligesom man derved forhindres fra at forcere de begavede Disciple, — hvad der ganske vist vilde blive Tilfældet, dersom kun höjtbegavede læste sammen, og hvad der vistnok er Regel, naar et enkelt begavet Barn nyder Undervisning alene, — saa faaer Undervisningen netop derved sit rette Liv og Forhold, idet Læreren tvinges til at fastholde det bestemte Grundlag, som Skolen fordrer paa dette bestemte Trin, og samtidig gjøre sin Undervisning saa frugtbringende, at de begavede finde tilstrækkelig Næring i den fyldigere Udvikling af Stoffet, og de mindre begavede, medens de kun beherske selve det tarveligere Stof, af den samme rigere Udvikling hente Hjælp til at gjøre sig Tilværelsen lettere og Forstaaelsen klarere. Skolen tildeler

heller ikke Begavelsen de bedre Karakterer og den særegne Ros, men begge Dele tilfalde Fliden, hvorfor den søger at komme til sikker Kundskab om hvor der er virkelig Flid, og hvor Begavelsen er saaledes, at dens Fordringer kunne tilfredsstillende opfyldes uden Flid, ikke for at give denne Discipel ringere Karakter end selve hans Præstation fortjener i Sammenligning med Kammeraternes, thi derved vilde den begaa ligeoverfor Disciplens Opfattelse af Ret og Uret en Uretfærdighed, men for at indvirke paa ham ved at vise, at den nøje kjender ham, og han ikke har erhvervet sig dens fulde Tilfredshed. Den virkelig begavede er i større Fare for at lade det mangle paa Anvendelse af Kræfter, og denne Fare forøges, naar han fra forskjellige Sider hører den Lethed rose, med hvilken han lærer. Der er og skal i en Klasse være Kappelstrid mellem de begavede og mindre begavede, men det er Skolens Sag at bringe denne Kappelstrid til kun at føres paa det Omraade, som falder for begge Afdelingers Kræfter, altsaa i de bestemte positive Fordringer samt Opmærksomhed, Orden og Flid, og den maa ikke ved at udpege de begavede og mindre begavede altid opfordre til Kappen imellem disse, fordi dette forleder de første til Indbildskhed og altfor stor Selvtillid og nedtrykker de andre ved baade at berøve dem den nødvendige Selvtillid og svække deres Æresfølelse. Ros og Daddel ere Skolens vigtigste ydre Midler, men det gjælder at træffe det rette Maal: overdreven Ros og saarende Daddel ere lige saa fordærlige som al Hensynsløshed i Brugen.

Skolen kan altsaa ikke og bør ikke fremhæve en enkelt Retning for en enkelt Discipel paa de øvrige Læremidlers Bekostning, og vil Hjemmet særlig hæve et særegt Anlæg udviklet, maa det ske udenfor Skolen dog saaledes, at Skolen

ikke derfor opgiver noget af sin Ret til at stille sine For-
dringer i alle Fag lige skarpe. Fremfor alt kan den ikke
finde sig i, at en Discipel undskylder sin Uefterrettelighed
paa Skolen med privat Undervisning i andre Retninger; den
griber ikke ind i Forældrenes Ret til at lade Börnene ud-
vide deres Kundskaber og Færdigheder, men den fordrer, at
Forældrene heller ikke gribe ind i dens Ret til forsaavidt
at disponere over Disciplens Færd i Hjemmet, at den Tid,
der er nødvendig til den daglige Forberedelse, bliver offret
derpaa. Den skyder sig altsaa ikke ind under Loven, som
dikterer den Fagene og byder dem lærte; thi den har sin
fuldkomne Frihed til, naar en Discipel ikke skål forberedes
til en bestemt Examen, at undervise ham aldeles uafhængig
af nogen Sloleplan, og der kan indtræffe det Tilfælde, da
den vil gjøre det, men idet den fastholder, at Maalet med
den Undervisning, som den giver, er Disciplens Udvikling
til Modenhed, og at de Midler, som den benytter, ere ene
de, som kunne frembringe dette Resultat, gjør den ikke af
Imødekommen nogen Forandring, som efter dens Mening kan
modarbejde Barnets virkelige Interesse. Anderledes forholder
det sig med Arbejdets Begrænsning. Her maa imidlertid
skjelnes mellem to Tilfælde. Klager over, at et Barn har
for lidt at bestille, kunne være udgaede fra en urigtig Op-
fattelse af Barnets Forhold til Lærestoffet, idet man seer
mere paa den let iøjnefaldende Kundskabsberigelse end paa
den mindre for Öjet fremtrædende Evneudvikling, altsaa tager
mere Hensyn til Lektians Störrelse -- dens positive Maal —
end til den Maade, hvorpaa Skolen benytter den til Begrebs-
udviklingen — dens relative Maal —, og antager, at Skolen,
da Barnet kun behøver en temmelig kort Tid til sin Forbere-
delse, bör stille større positive Fordringer. Skolen fordeler

imidlertid sit Lærestof efter det Maal, som skal naaes, og Barnets Udvikling paa dets forskjellige Stadier; den bestemmer altsaa, hvad der i hver Klasse skal læses og læres, samt Maaden, hvorpaa der skal undervises, og det kan nu være Tilfælde, at et begavet Barn saa godt som ingen Hjemmeflid behøver, fordi det under den omhyggelige Gjennemarbejden af den følgende Dags Pensum kan forberede sig saaledes paa dette, at en kort Repetition i Hjemmet er tilstrækkelig, hvorfor det synes, som om Skolen ikke forlanger nok, men jo mindre Tid der kræves af Barnet til Forberedelsen hjemme, des mere mener Skolen, naar Börnene fuldkommen tilfredsstille dens Fordringer, at have nærmet sig det Maal, som den stiller sig, og naar den søger at skaffe sig for hver Klasse fuldstændig Underretning om Hjemmearbejdets Tidskrav, er det for at indskrænke det til den Tid, som den finder passende efter Börnenes Alder og Udvikling og ingenlunde for at udvide det. Her er dens Regel: jo mindre, des bedre, en Regel, som ofte bringer den til at optræde imod Forældres: jo mere, des bedre, og her forandrer den ikke sit Princip, thi Lærestoffets Omfang behøver ikke at forøges over det Maal, som den ved Aarets Begyndelse har fastsat, og jo lettere det tilegnes af Disciplene, des mere frugtbart kan Undervisningen bearbejde og fyldiggjøre det. Har et Barn efter Forældrenes Mening for liden Beskæftigelse hjemme, saa er det ganske vist, at det maa beskæftiges for ikke at blive ledet til at kunne slentre Tiden bort eller fatte Tanker, som maa holdes borte, men det er i Virkeligheden Hjemmet, som maa beskæftige det ved Sysler, der dels udvikle Legemet dels Aanden, ved enten at lade det udvide sine Færdigheder og Kundskaber i andre Retninger eller ved at lade det fyldigere tilegne sig det Stof,

som er Gjenstand for Undervisning paa det Trin, men ikke ved at forcere det frem i Undervisning over dets egen eller Skolens Standpunkt. Klager over, at et Barn har formeget at bestille, ere for Skolen langt alvorligere, da de kunne ligge i Fejl ved Skolen, dels i, at der virkelig er stillet for store Fordringer til Aarets Arbejde, dels i en uheldig Fagfordeling, saaledes at der er samlet for mange Lærefag paa enkelte Dage, og dels i Lektienes positive Maal. For hver saadan Paatale er Skolen taknemmelig. Men Klagen kan ogsaa være udgaaet fra den allerede tidligere omtalte for store Medlidenhed, naar et Fag synes at falde et Barn noget vanskeligt, eller fra at dette giver sin Ulyst Skin af Vanskelighed ved at sidde over Bogen uden at anvende sine Kræfter, eller endelig fra at det ikke forstaaer at arbejde. Det gjælder altsaa om at komme til en virkelig Kundskab om, hvori Manglen ligger, og naar der er det rette Forhold mellem Hjem og Skole, vil dette ikke være mere vanskeligt at finde end ved fælles Hjælp at forandre. Men disse Anskuelser om formeget og forlidt Arbejde kunne ogsaa gaa ud fra to hinanden modsatte Betragtningmaader, som nærme sig til den Principstrid, vi have seet yttre sin Indflydelse paa Skoleordningens Omraade. Den første er: dersom Skolens Læremidler ere valgte af det Hensyn, at de ere hensigtsmæssige og nødvendige Midler til Evnernes Udvikling, og det altsaa er en naturlig Følge, at jo fyldigere og rigere de enkelte Læremidler anvendes, des mere udvikles de paagjældende Evner, saa er det ønskeligt, at et Læremiddel anvendes i det videst mulige Omfang; den anden siger derimod: naar Læremidlet kun er et Middel til Evnernes Udvikling, saa har det gjort sin Nytte, naar Evnen er vækket, og maa ikke benyttes videre, thi hvad der ligger

herover er formeget. Overføre vi nu Livets Betragtning-
maade paa denne Principstrid, saa have vi de to Anskuelse:
Barnet kan ikke lære formeget, Barnet maa ikke lære for-
meget. Dengang Skolen var tilbøjelig til at slaa ind paa
den første Retning, var det Faglærernes egentlige Periode,
da den gik over til den anden, traadte Klasselærere i deres
Sted; hos de første var den Vanskelighed, at de hver især
vare tilbøjelige til at gjøre Kundskabsberhvervelsen til Maal
og indføre en Mængde Detail i Undervisningen; hos de
sidste var der den endnu større Mangel, at de ikke selv
magtede alle Fag saaledes, at de kunde give deres Under-
visning den Kraft og det Liv, som alene kan udstrømme
fra en Lærers fuldstændige Herredømme over sit Fag, og
at den ene Lærer dels skaltede og valtede over alle Fag
efter sit Lune og sin Tilbøjelighed for og imod og dels ikke
kunde lade sin egen Personlighed øve en Indflydelse, som
paa nogen Maade kunde erstatte de forskjellige Læreres
Personligheder. Det gaaer her som saa ofte, hvor forskjel-
lige Anskuelse mødes, at der ligger noget sandt i dem
begge, saaat det kun gjælder at finde den Enhed, som alene
kan bringe Forsoning tilveje. I det Öjeblik, da et Lære-
middel udvides over det Maal, som er tilstrækkeligt til at
Öjemedet med dets Benyttelse er naaet, og det følgelig op-
hører at være Middel og bliver et Maal, da lærer Barnet
formeget, og i den Betydning er Sætningen, at Barnet ikke
maa lære formeget, fuldkommen sand, men paa den anden
Side, naar Læremidlet indenfor sin rette Begrændsning —
det vil altsaa sige som Middel — benyttes paa den fyldigste
og mest frugtbringende Maade, da bliver den Sætning, at
et Barn ikke kan lære formeget, ligesaa sand. Hvad er
altsaa Enheden? Det samme, som paa hvert Punkt i Skolens

Liv kommer igjen: det rette Forhold mellem Midlet og Maalet. Det gjælder følgelig en Begrændsning og en stærk Begrændsning af hvert enkelt Læremiddel lige til det staaer som det nøgne Middel, men saa gjælder det at iføre dette nøgne Middel den fyldigste Beklædning, at give det døde Stof det varme Liv, forat det kan virke vækkende og beaadende. Det gjælder at se og at fastholde, at Omfang i Læremidler er ikke alene forskjellig fra Fyldighed, men at det er meget mere Fyldighedens Fjende, fordi det saa let kan forene sig med dens bittreste Fjende, nemlig Massen, og hvor denne er kommen frem, maa al fyldig Behandling vige for den ensformige Læren af Stoffet. Altsaa Stoffet maa begrændses, og Læreren maa begrændse sig; thi er den dygtige Faglærer Skolens Liv, og det er han, fordi han alene er istand til at give den rigtig betonedede Fyldighed, saa er en Fagmand, som er opfyldt med Kundskaber i sit Fag, men hverken er istand til at underordne sig selv eller sit Fag det almindelige Maal, den daarligste Lærer af alle. Ved Faglærer forstaaer jeg ikke dem, som f. Ex. have underkastet sig den historisk filologiske Embedsexamen — denne uheldige Examen, som skulde føre til Lærerdygtighed, men som ikke gjør det, — hver den er Faglærer, som ved Selvstudium og Lærervirksomhed har dannet sig til Lærer i en enkelt Retning og véd at beherske sine Kundskaber i Skolens Tjeneste. Er Valget af Læremidler vigtigt for Skolen, da er i Sandhed Begrændsningen ligesaa vigtig, og i den ligger ikke alene Muligheden af at kunne optage nye frugtbringende Læremidler men Betingelsen for, at det enkelte Læremiddel kan virke som det skal, som et Led i den hele Kjæde, og ikke kommer til at staa isoleret som en Kundskabsmængde, der skal læres og tilegnes. Om Begrænds-

ningen og Methoden kan der altsaa strides meget og strides med Grund, og her bör Kampen ikke opgives, her bör man ikke i blind Eftergivenhed böje sig for Magten, der repræsenteres af Skoleplanen. Vi have seet at denne, idet den fastholder og viser Midlernes Forhold til Maalet, tillige angiver den Hovedmethode, som den anseer for den rigtige, men indenfor dennes Grændser kan der være forskellige Metoder, der bero paa den særlige Skoles Betragtning, og ingen kan kalde sin Methode den ene rigtige. Skoleplanen maa altsaa ikke her opkaste sig til Dommer og fordre, at det bestemte Læremiddel skal benyttes paa en enkelt ufravigelig bestemt Maade, hvorved den berøver Skolen dens Frihed til at virke efter sin Overbevisning om det rette, men dette gjør den, naar den f. Ex. opstiller i noget Fag en saa stor Kundskabsmasse, at Skolen bliver nødsaget til at have Erhvervelsen af denne Masse alene for Öje og for at naa det befalede Omfang maa opgive noget af den fylldige Behandling, som den efter sin Opfattelse af Midlets Forhold til Maalet anseer for hensigtsmæssig og nødvendig; det gjør den, naar den afvejer sine Fordringer efter det mest mulige, som med begavede Disciple kan naaes i den Skoletid, den fastsætter, og tillader, at der examineres ved den afsluttende Examen i de alleryderste Fordringer, det gjør den, naar den ikke ordner Examen saaledes, at den forhindrer Opgaver f. Ex. i dansk Stil, der bringe Skolerne til at forcere Disciplene frem over deres Standpunkt, dersom de ville sikre sig, at Opgaven kan besvares nogenledes tilfredsstillende, og ikke overhovedet forhindrer saameget som muligt al Misbrug af Examen. Om dette sidste Punkt har jeg talt i mine Bemærkninger i „Sprogundervisningen“, hvor jeg søgte at vise, at Henlægningen af Afgangsexamen til Skolerne

er paa Grund af den forskjellige Bedømmelse og af at Lærerne examinere deres egne Disciple samt af Censorerens Standpunkt i Evne til at bedømme Præstationerne (og udenfor Kjøbenhavn maa der tages tiltakke med de Mænd, som kunne faaes), et Misgreb og et ligesaa stort Misgreb som den tidligere Form, at der examineredes af Universitetslærere, af hvilke nogle ikke havde Begreb om Lærervirksomhed — Lærer er kun den, som i denne Egenskab har virket ved en Skole, og ingensomhelst nok saa dygtig Fagmand — eller om at examinere paa en tydelig og klar Maade og saaledes, at de ikke overskred Fordringerne, hvorfor den eneste rigtige Examensform er en Fællesexamen med Lærere som Examinatorer og Universitetet som bedømmende og kontrollerende Censor; — her skal jeg derfor holde mig til de andre Punkter.

Der er bleven, medens Kampen imod og for den nuværende Skoleplan var livligst, fra forskellige Sider fremsat modsatte Anskuelser om Disciplenes Modenhed før og nu, men Resultatet blev, at hver Part uden at overbevise andre beholdt sin Mening, og Striden endte desværre med en Bitterhed, som virkede uheldigt paa den. Hvad der forunderlig nok ikke blev seet, bör dog berøres. Der blev anstillet Sammenligning imellem de nuværende og tidligere Dimittenters Modenhed, og derefter blev Skoleplanen bedømt. Der kunde her slet ikke anstilles nogen Sammenligning, fordi den nuværende Skole har faaet et Aar mere, og skulde en Sammenligning altsaa have noget at sige, maatte den anstilles mellem dem, som nu dimitteres fra Skolerne, og dem, som før havde tilbragt et Aar ved Universitetet, eller mellem dem, som før dimitteredes, og dem, som nu mangle et Aar i at fuldende deres Skolegang.

Stilles Spørgsmaalet saaledes, og saaledes maa det stilles, forat der kan være Tale om en virkelig Sammenligning, ja da bliver Afgjørelsen en Overbevisningssag, og Dommere kunne kun de være, der enten som Lærere have arbejdet i begge Skoler, eller ere gaaede ud fra den gamle og som Lærere have virket i de højere Klasser af den nye; Universitetslærerne kunne ikke føjes til af den Grund, at Examen overførtes til Skolerne, og de følgelig kun examinere de i Reglen unormale Privatister. Bliver nu Svaret, at Modenheden var hos den gamle Skoles Disciple, og jeg troer, at dette Svar vil komme Sandheden nærmest, saa maa man vel tage i Betragtning, at i det først omtalte Tilfælde naturlig Overgangen fra Skolelivet til det frie Universitetsliv var en ikke ganske lidt medvirkende Aarsag, og at i det andet Tilfælde en Modenhed efter en Afslutning ikke godt kan samstilles med en Modenhed før en Afslutning, der har ladet alle Læremidler give det hele Bidrag til denne Modenheds Udvikling; men idet Skoleplanen forøgede Skoletiden med dette Aar, var det ikke alene for at kunne inddrage under Skolen de Fag, som aabenbart hørte til Skolen, men for samtidig ved Aldersgrænsen — det attende Aar — at frembringe en større virkelig Modenhed end der var almindelig ved dette Aar. Naar dette dens Maal ikke er naaet, ligger det Spørgsmaal nær, om ikke den gamle Skole med det gamle Lærestof men under nye Former, vilde have kunnet naaet meget mere i Forbindelse med det første Universitetsaar. Vi komme her ind paa selve Sagens Kjerne. Den gamle Skole var ikke overfyldt med Stof, den fik et Aar mere; fire Fag bleve afsluttede før Optagelsen af det Tillæg, som kom til, og dette Tillægs Størrelse bestemtes efter Aaret, saaat man kunde tro, at alt var i sin Orden.

Men det er ikke saaledes. Der optoges for det første til- lige Naturhistorie, et Fag, som för ikke var Gjenstand for Examen, og som, hvis det læstes, var en frivillig Sag — jeg har saaledes aldrig i Skolen haft Undervisning i dette Fag — og det henførtes imellem de fire Fag, som paa et tidligere Standpunkt skulde afsluttes. Dette kunde imidlertid Skolen bære, og bære med Lethed, dersom det havde faaet en passende Begrændsning, men saaledes, som Praxis nu har udvidet dette Fag, og som det er nødvendigt for Sko- lerne at drive det, selv naar man hører Universitetets lettere Examination*), er det bleven til et i Virkeligheden omfangs- rigt Fag, der er langt vanskeligere end f. Ex. Geografien. Man kan her fordrø, at Disciplene skulle kunne skelettere baade et Land og en Landsdel, fordi det hører ind under Hovedsagen, men naar man fordrer hvert eneste Ben ske- letteret ud af et Aborrehoved og sammenlignet med Ben- formationerne i et Aalehoved og lader dette være en Exami- nation, saa er jeg bange for, at der i den daglige Under- visning, som dog visnok i Reglen medtager mere Detail, end der bliver spurgt om ved Examen, skeer et Overgreb, og at den oplivende Beskjæftigelse, som en Syslen med dette Fag er istand til at yde Disciplen, i den daglige Un- dervisning forsvinder under Detaillens sløvende Masse. Der kom for det andet af nye Fag eller Fagdele til: Stereo- metri, Trigonometri, (mathematiske Opgaver), Naturlære (i et videre Omfang end för ved Universitetet) og Astronomi, lutter mathematisk - naturvidenskabelige Fag. Hvad selve

---

*) Universitetets Examination synes i det hele at være mere tilfreds- stillende nu, da ikke ganske faa Lærere deltagte i den, end tidligere, om den endog i nogle Retninger endnu har Skyggesider, iblandt hvilke Hr. Professor Oppermanns Examinationsmaade og Exami- nation vistnok indtager en fremragende Plads.

Stofmængden angaaer, saa synes der intet at være til Hinder for, at et Aars længere Skoletid kunde optage disse Fag, men Spørgsmaalet er, om Disciplene have naaet et saadant Standpunkt i Udvikling, at de efter den nuværende Skoleplan kunne paabegynde Fagene et helt Aar, förend de tidligere bleve gjorte bekendte med dem. Vilde Planen ligefrem have knyttet disse nye Fag til Skolen, saa maatte den have henlagt dem til det sidste Aar og ladet Afslutningen af de fire Fag rykke et Aar længere frem, men ved at fordele dem paa de to sidste Aar indrømmer Skoleplanen, at de ikke tilfredsstillende kunne afsluttes paa et Aar, og dette kommer deraf, at der i de øvrige Fag, som samtidig skulle læres, er en meget stor, ja ofte den største Rest tilbage foruden den unyttige Repetition. Den nuværende Skoleplan maa altsaa enten ligefrem stille den Fordring, at Disciplene nu ved 16Aarsalderen skulle have naaet den Modenhed, som de för havde ved 17Aarsalderen, uden at de dog have gennemgaaet det samme Stof for Udviklingen, som för var gennemgaaet paa dette Alderstrin, eller den maa gaa ud fra, at den Modenhed, som för krævedes af den Discipel, som skulde indføres i disse nye Fag, ikke er nødvendig, forat Fagene kunne paabegyndes. Spørger man nu de Faglærere, som i disse Fag besørge Undervisningen, om de i Virkeligheden og i Reglen finde Disciplene modne til denne Undervisning, da har jeg hørt flere klage over det modsatte, og troer, at Modenheden i Reglen ikke kan være tilstede, og væsentlig forhindres af selve Skoleplanen. Hvad har Skoleplanen nu først gjort for at lette Undervisningen i denne øverste Klasse, hvor de nye Fag komme til, saaledes at der med Kraft kan arbejdes paa dem? Den har hævet alle de toaarige Klasser i den

gamle Skole, fordi den ansaa deres gode Sider — og heraf var ikke faa, og iblandt dem den store, at det yngste Holds Modenhed betydelig forøgedes, og Klasserne stedse berigedes og oplivedes ved nye Elementer, medens det ældre Hold ikke blev standset mere, end at det ved det følgende Aar at blive det yngste Hold let opvejede Tabet — for ikke at kunne opveje de mindre heldige — navnlig Springet i Lærestoffet —, men saa lod den en toaarig Klasse blive netop paa det Punkt, hvor denne for det Arbejde, som skal præsteres, er uheldigst af alle, hvorfor Skolerne ofte se sig nødsagede til at dele den paa en eller anden Maade. Dernæst lod den den nærmest foregaaende Klasse, hvor det endog gjælder at kunne arbejde hen til det Maal, at Undervisningen i de nye Fag kan begynde, blive den Klasse, i hvilken de fire Fag afsluttes, og ved at lade denne Afslutning have gjennem Karakteren Indflydelse paa Disciplens Hovedkarakter, udsætter den ham for at lægge mere Vægt paa disse Fag end paa Kundskabsudviklingen i de øvrige, der staa ham som fjernere Maal, til hvilke han har to hele Aar for sig, medens den samtidig paalægger Skolerne den Vanskelighed baade at modvirke denne ganske naturlige Tilbøjelighed hos Disciplene — og man kan gjerne tilføje Lærerne, der ere og maa være interesserede i Examensudfaldet, — og lægge særlig Vægt paa at udvikle disse saaledes, at der ikke skal være Misforhold mellem de nye Fag og Modtageligheden for dem. Den har altsaa paa ingen Maade ved den ydre Ordning hjulpet til at hæve Vanskeligheden, og skjönt Omfanget i de gamle Fag, der vedblive at være Gjenstand for Undervisning, er omtrent det samme som før, dog snarere forøget end formindsket, er den Omstændighed, at de nu afsluttes et Aar senere, ikke fremkaldt alene ved de nye op-

tagne Fag, men tillige ved Ønsket om at fortsætte disse Fag til den samme Tid, til hvilken de før fortsattes ved Universitetet, da Beskjæftigelsen med dem i denne modnere Alder unægtelig er mere frugtbringende. Har følgelig Skoleplanen ikke villet, at disse Fag skulle afsluttes ved 17Aarsalderen, men bestemt, at de skulle afsluttes ved 18Aarsalderen, saa kan den ikke forudsætte, at Disciplene ved 16Aarsalderen skulle være mere modne nu end før, idet Skolen naturlig fordeler Fagene saaledes, at de ikke afsluttes før den bestemte Tid, og Reglen altsaa maa være, at med Undtagelse af de fire Fag, der ophøre ved Disciplenes 16Aarsalder, ere de øvrige ikke førte videre end før ved samme Tidsgrændse. Det viser sig heraf, at Skoleplanen maa være gaaet ud fra, at der ikke behøves til Paabegyndelsen af de nye Fag den Modenhed, som man før havde antaget, men denne Anskuelse er ikke rigtig, og den virker uheldig paa Skolen, som ikke kan dele den, men tvinges til at raade Bod paa Fejlen. Før fuldendte man saaledes den plane Geometri ved 17Aarsalderen, men nu, da Tillæget i Matematik ikke kan overkommes paa ét Aar, maa den plane Geometri afsluttes næsten et Aar tidligere, og dette har Indflydelse til, at der forsøges en hurtigere Fremgang i Mellemklasserne, end Fagets Natur tillader, eller at der begyndes et Aar tidligere, end Planen finder det tjenligt. Det bliver altsaa ikke alene de fire Fag, som maa afsluttes et Aar før end i den gamle Skole, hvorfor Undervisningen i disse Fag, uagtet der er givet dem et større Omfang i den nye Skole end de havde før, nødvendig maa søge at indvinde dette Aar, men endskjönt man skulde vente, at denne Fordring om, at nogle Fag afsluttedes tidligere, understøttedes af, at der gaves længere Tid til de øvrige Fag, saaledes at man kunde gaa

langsommere frem i dem, imedens man paaskyndede de andre, saa se vi, at disse Fag ikke alene maa holdes i selvsamme Omfang som tidligere, fordi de Fag, som komme til, i Virkeligheden kræve et Aar, men at de endog maa om muligt paaskyndes endnu mere. Der findes her en forunderlig Inkonsekvens i den nuværende Skoleplan. Lige-saasnaart det Spørgsmaal kommer frem i en Skole: hvorledes skulle vi blive færdige? saa er Skolen med det samme ude af Stand til at fastholde Forholdet imellem Middel og Maal og staaer i Fare for at forfalde til en Jagen, der ikke bærer anden Frugt end et tilsyneladende heldigt Udfald af en Examen, og at dette finder Sted, bevises derved, at Disciplene undertiden i en Skole virkelig ikke blive færdige til Examen, men en stor Del Stof kun bliver gennemgaaet, og Repetitionen overladt til Hjemmesiden. Naar man sammenligner for flere Aar og flere Skoler hvad der i det sidste Aar bliver præsteret af Stofmasse, og man har her Skolernes Aarsberetninger at holde sig til, saa vil man indse, at dette Stof umulig kan være gennemgaaet paa en frugtbringende Maade, og at det ikke kan være repeteret. Tillægget var for stort, thi var det Hensigten at sammenholde alle Punkter og passe paa, at Stoffet ikke blev forøget mere end det ene Aars længere Skoletid kunde bære, saa burde kun det halve af hvad der kom til, have været optaget, og desuden burde der være foretaget en Begrænsning af en Del af de øvrige Fag. Det er nemlig ikke det samme Arbejde at fortsætte en Undervisning i alle Fag til Skolens Afslutning og at bortkaste to Aar tidligere end dette Punkt nogle Fag og optage i deres Sted andre, men der bliver gjort en Forandring, som kræver langt mere Arbejde af Disciplene. Ogsaa hertil maa der tages tilbørligt Hensyn; Fagenes Mængde bliver vel

den samme, men de Fag, som optages, ere baade i og for sig vanskeligere end de, som slippes, og tilhøre en ensidig Retning, for hvilken hos mange Disciple ikke alene Interessen men Blikket aabnes temmelig sent. Der forlanges i den nye Skole et Arbejde af Disciplene, som den gamle ikke kjendte, og maa man ogsaa sige, at den gamle stillede for smaa Fordringer, saa maa man til Gjengjæld sige, at den nye stiller dem meget for store. Vilde man gjøre det Forsøg at kaste Tillæget bort og i dets Sted fortsætte de fire Fag, som nu danne Skolens Ulykkesexamen, sammen med de øvrige — altsaa væsentlig beholde den gamle Skole under de nye Former — saa troer jeg, at Skolerne baade vilde kunne arbejde let og sikkert, og at Disciplene vilde kunne bringes til en ganske anden Modenhed end nu, men det er et rigtigt Princip, der har ført de nye Fag ind (kun ikke i den Udstrækning, som det er skeet), hvorfor de bør beholdes. For at imidlertid Skolerne med dem skulle kunne arbejde lige saa let og sikkert, som de vilde kunne gjøre det uden dem, maa der altsaa ske en saa stor Begrænsning baade i dem og i andre Fag, at Arbejdet ikke blot tilsyneladende men virkelig bliver ligesaa let, og Undervisningen kan have den samme Fyldighed. Spørgsmaalet bliver nu, om det Hensyn, som har ladet de enkelte Læremidler blive optagede i Skolen, tillader en Begrænsning af dem, saaledes at de uagtet denne Begrænsning dog i fuldeste Maade kunne opfylde deres Bestemmelse som Midler, thi skulde det vise sig, at en saadan Begrænsning ikke kunde foretages, saa maatte den anden Udvej at bortkaste et helt Fag langt foretrækkes. Det er en meget vanskelig Afgjørelse, fordi der til den ikke alene kræves et skarpt Indblik i hvad det netop er, der i hvert enkelt Læremiddel bevirker dets Nytte som Middel,

men ogsaa en saadan Indsigt i og et saadant Overblik over Læremidlet som Kundskabsstof og Undervisningsgjenstand, at der bestemt kan paavises, hvad der af Stoffet er nok til at lade Læremidlet øve sin fulde Virkning. Dette, hvad der er nok, bør opstilles af Skoleplanen, og alt, hvad der er derover, er ikke alene overflødigt men skadeligt, fordi det hører til Massen. Den fuldkomne Skoleplan kan altsaa egentlig kun gives af den Begavelse, som i sig indbefatter den skarpeste Tænkning og ikke alene forener denne med en Indsigt, som er et Produkt af samtlige Faglærernes Indtrængen i deres Fag, men ogsaa med Kundskab til Disciplenes Standpunkt i Udvikling paa de forskjellige Alderstrin. Er nu en saadan Fordrings Opfyldelse umulig, saa er det dog vist, at Theori her maa forbindes med Praxis, da den fortrinligste theoretiske Skoleplan, som vidner om et sjældent Indblik i, hvori den Dannelse, som er Skolens Maal, egentlig bestaaer, og ved hvilke Midler den kan frembringes, ikke fremmer Skolens Vel, naar den ikke tillige er forbunden med den praktiske Fuldkommenhed, naar ikke den skarpe Tænkner enten selv er den øvede Lærer eller saa heldig at kunne uddrage af Samtaler med eller Indlæg fra de øvede Faglærere det Stof, som skal bruges, og forbinder dermed det nødvendige Kjendskab til Disciple overhovedet. Dette sidste er ingenlunde uvigtigt, thi det kan ikke nytte at sige: paa det Alderstrin skal Undervisningen i dette og hint Fag begynde, naar Disciplene ikke paa dette Alderstrin ere istand til at modtage Undervisningen, fordi deres Evner endnu ikke kunne være nok udviklede. Begrænsningen kan heller ikke ske paa den Maade, at i hvert Fag det sidste kastes bort, thi det er muligt, at netop i det sidste Fagets væsentlige Bidrag ligger,

eller at det sidste har samme Vigtighed som det første. I Mathematikken kan saaledes det sidste kastes bort, fordi det Formaal, som den mathematiske Undervisning har, ligefuldt kan naaes med det første, men i Geografi kan intet af Helheden undværes, hvorfor Begrænsningen maa ske over det hele ved at opgive noget af Detaillen, og her kan meget undværes. Paa den anden Side maa man vogte sig for at gaa til den anden Yderlighed og forfalde til det skematiskke, thi skal et Læremiddel være Middel til Tankeudvikling, saa virker det kun gennem Tilegnelse, men Barnet tilegner sig kun hvad der gives det i en saadan Form, at selve Formen modarbejder enhver ufuldstændig Tilegnelse. Barnet lærer et Skema, det kan blive hjemme i et Skema, men det kan ikke tilegne sig et Skema; først naar Skemaet selv faaer Liv ved Forbindelse med Livet -- og ethvert Læremiddel har et Liv —, kan der være Tale om Tilegnelse. Man kan vise Barnet en Aarsag og gjennemgaa denne Aarsags enkelte Led, vise dens hele Mekanisme, og naar dette er skeet, kan man tage en Virkning, analysere den paa selv samme Maade, og dog vil dette kunne ske saaledes, at Barnet ikke af sig selv vil falde paa, at netop den først gjennemgaaede Aarsag har frembragt denne Virkning. Her er altsaa ingen Tilegnelse, men naar Barnet seer Aarsagen sammenholdt med Virkningen, fremkommer Livet og med det Tilegnelsen af Forholdet. Tilegnelsen fremgaaer kun af den klare fyldige Maade, paa hvilken Læremidlet anvendes, og ligesom altsaa Omfanget ikke maa være saa stort, at Læreren nødes til at indskrænke Fyldigheden, maa det ikke beskæres saaledes, at dets Virkekraft hæmmes, eller at det kommer til at mangle den Helhed, som ethvert Fag, der er Gjenstand for Undervisning, maa udgjøre. Nu advares der

ganske vist imod at gjøre Overgreb og forfalde til at give en større Mængde Detail, end der netop ligger i Skoleplanen, og denne fremhæves derfor det, hvorpaa det netop efter dens Mening kommer an, men selve dette er formeget. Der gives i hvert Læremiddel et Minimum, som skal naaes, men at dette Minimum i Sprogene i Virkelighed bliver et Maximum, har jeg søgt at vise i Afhandlingen om denne Retning af Skolens Læremidler, og heri synes jeg ikke at staa ene. Naar saaledes Hr. Professor Ingerslev foreslaaer, at der ved Examen kun examineres i Aarets Pensum, og gjør dette „fordi Disciplene i øverste Klasse herved vilde befries fra den besværlige og lidet nyttige Repetition af alt det tidligere læste og fra den derved fremkaldte, alle Fritider opfyldende og forstyrrende Travlhed, som nu i det sidste Skoleaar drager dem tilbage til det engang tilbagelagte“ saa udtaler han vistnok en Sætning, i hvilken de fleste Skolemænd, i det mindste hvad Sprogene angaaer, ville stemme overens med ham. Jeg foreslog, at der i Sprogene kun maatte examineres i et ikke opgivet Sted af en Forfatter, undtagen maaske i et opgivet Sted af en latinsk og græsk Digter, og er tilbøjelig til at tro, at der herpaa kan bygges en tilstrækkelig sikker Dom; examineres tillige i Aarets Pensum, bliver det en Lettelse for Disciplen, idet han herved vil kunne bøde paa en mindre Færdighed i sin Behandling af det ikke opgivne Sted, og denne Lettelse bør maaske berøves ham, forat han ikke skal stole paa at have lært at oversætte selve Aarets Pensum. Om derimod dette Aarsstof bør overføres paa alle Fag, er et stort Spørgsmaal. Skolerne vilde blive betydelig lettede og Arbejdet for Disciplene væsentligt formindsket, hvorfor Forslaget synes at have den Fortjeneste, at det har aabnet en Udvej til at forringe den

Masse, som nu Skoleplanen væsentlig paa Grund af Repetitionen og den ydre Ordning frembringer i Skolen, men der findes de Fag, hvor det Udbytte, hvorpaa det kommer an, ligger i det fulde Overblik over selve Faget, og hvor de enkelte Dele ere knyttede saaledes sammen, at det hele bør sammensfattes ved den Examen, som bedømmer Disciplens Standpunkt i Modenhed. Dette gjælder saaledes om Historie, Geografi og Naturhistorie. Skulde f. Ex. Examinationen i Historie udelukkende omfatte det i det sidste Aar læste, og antage vi, at der i dette Aar læstes den nyeste Tid, saa vilde Examinationen omfatte den Del af Historien, som i og for sig er den, der mindst bidrager til en Udvikling i det Öjemed, i hvilket Faget har faaet sin Plads mellem Skolens Hjælpemidler. Öjemedet med Historieundervisningen maa vistnok være fra Skolens Standpunkt: igjennem en Skildring af, hvorledes Nutiden er begrundet i Fortiden, og alle dens Institutioner efterhaanden have udviklet sig, at bringe Modenhed til at kunne forstaa sin egen Tid og vække Trang til en Verdensanskuelse; men er dette Öjemedet, saa fremmes det mindst ved den Tid, da Forholdene i de enkelte Retninger vare komne til en vis Fasthed og Hoffet med dets Intriguer spillede Hovedrollen og paa en Maade styrede Bevægelserne i Menneskelivet, hvorved Tidsalderens Forhold til den hele Udvikling ikke kommer til at træde saa stærkt frem. Disciplen vil saaledes ved Examen fortræffeligt kunne fortælle Begivenhederne i denne Periode, uden at han i Virkeligheden bedømmes efter den Modenhed, med hvilken han har draget Nytte af den historiske Undervisning, og han kan tænkes temmelig uvidende i Hovedsagen, fordi han stoler paa, at hvad der ligger bagved er afsluttet og færdigt. Forlanges derimod, hvad der

bliver fordret af den nuværende Skoleplan,† og vil Skolen overføre Undervisningens Fyldighed paa det hele Stof, saa er Arbejdet uoverkommeligt. Her maa Begrænsningen altsaa enten gaa paa det hele, saaledes at man fastholder og nærmere behandler de Perioder, som kunne give det Udbytte, der nærmest virker til Formaalet med Fagets Optagelse, og overspringer de andre, fordi de vilde føre til en blot Opstilling af et Skema, eller man maa aldeles bortkaste de Lande, i hvis Historie væsentlig de Fænomener gjentages, som tydeligere og klarere vise sig gennem et andet Lands Historie, og kun læse enkelte Folks Historie, men saa læse den fyldigt. Dette sidste er vistnok at foretrække, thi der blev en Helhed, og Disciplene vilde dog ikke være aldeles ubekjendte med de mere fremtrædende Perioder i et andet Lands Historie, fordi en saadan Periode aldrig staaer saa isoleret, at den ikke vilde gribe ind i det Folks Liv, som var imellem de valgte. Begivenheder dynges jo paa Begivenheder, og hvert Aar voxer Massen; nu er Faget vanskeligere end for tyve Aar siden, og om tyve Aar vil det være end vanskeligere; engang maa der dog sættes en Grændse, og man vil da ikke kunne kaste et Par hundrede Fortidsaar overbord, fordi det er Fortidens Forhold til Nutiden, som er Hovedsagen; det er Kundskaben om Menneskelivets Udvikling i den svundne Tid, som alene kan give Indsigt i det Standpunkt, paa hvilket Menneskelivet nu staaer, og bestemme den Retning, i hvilken det gaaer. Af de to Onder „formeget og forlidt“ maa en Skoleplan helst lide af det sidste, thi herpaa kan Skolen selv med Lethed raade Bod, dels ved at udvide Fyldigheden og dels, naar et mere begavet Hold Disciple tilraader dette, ved at forøge Omfanget, hvorimod den ikke kan raade Bod

paa det første, fordi den er bundet ved Examensfordringerne, og skjönt den, som vi have seet, ikke arbejder med Hensyn til Examen alene, kan den dog ikke træde dem aldeles under Fødder, saalænge Examenskarakteren har Indflydelse paa Disciplenes Fremtid. Jeg har ikke haft Lejlighed til at undersøge Forholdene i den private Dimission, hvorvidt den tiltager eller ikke, men er det vanskeligt for Skolerne at gennemføre Planen paa Grund af Stofmængden, saa ligger deri, at et uforholdsmæssig stort Antal Disciple maa blive holdt tilbage i en eller anden Klasse, hvad der netop er den Omstændighed, som fremmer den private Dimission og paa den anden Side gjør, at de, som paa denne Maade forberedes, i Reglen have Vanskelighed ved at fyldestgjøre Fordringerne. En gennemgaaende Misfornøjelse med Skoleplanen maa forøge deres Antal, og det er mig bekjendt, at Forældre, og navnlig de, som kunne dömmе om Sagen, drevne af denne Misfornøjelse, tænke paa at danne af deres Börn mindre Skoler paa 10—12 Disciple for om muligt saaledes at undgaa Faren for Skolens uheldige Ordning, og selv at kunne bestemme Læremidlernes Omfang. Man kan ikke fortænke dem heri, men det er uheldigt, at en Skoleplan fører dem til at opgive Skolens Goder for en Vej, der i Virkeligheden er noget mislig, fordi det ikke vil blive let at faa Undervisningen styret efter den samme Plan og lade den følge samme Methode.

Paa flere Punkter i mine Betragtninger over Sprogundervisningen i Skolens Tjeneste fremhævede jeg, at den nuværende Skoleplan er et stort Fremskridt, hvorfor Modstanden skulde vogte sig for at lade dette Fremskridt atter blive en Tilbagegang, som f. Ex. det filosofiske Fakultets Forslag til en Omordning; den er et Fremskridt, fordi den ved at

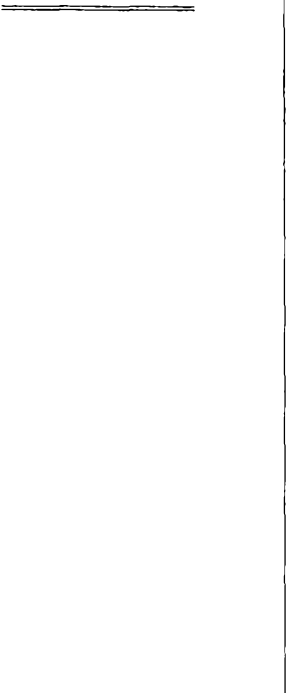
tilføre Skolen, hvad der hører ind under Skolen, og ved en skarp gjennemtænkt Faststillen af hvad der er Skolens Formaal og hvilke Midler, der kunne virke hen til Formaalet, har givet Skolen den Frihed og Uafhængighed, uden hvilken den ikke kan arbejde sikkert med Formaalet ene for Öje, men den har været uheldig i den ydre Ordning — den todelte Examen og dennes nødvendige Følger — samt i Begrændsningen af de enkelte Læremidler. Enhver følgende Skoleplan maa komme til at hvile paa dens Grundvold, hvad enten den saa vil fastholde Enhed i Dannelsesmaade og følgelig indskrænke sig til at hæve Manglerne, idet den omordner Examen og begrændser Stoffet, eller den vil opgive denne Enhed i Dannelsesmaade, hvad tidlig eller sildig engang vil ske, og dele Skolen i to ligeberettigede Grene, i hvilket Tilfælde der indtræder en anden Slags Begrændsning, og den gamle Skole under de nye Former i det væsentlige gjenfödes i den ene, medens Tillæget tilstedes i den anden paa Grund af Bortkastelsen af Græsk og den latinske Stil. Skolerne vente med Længsel en Afgjörrelse, og det kan ikke fremhæves nok, at denne Halvtilstand, som nu er bleven en Følge af den hele Strid og Ministeriets Indgriben i den, virker skadelig paa dens Virksomhed. Dette gjælder ikke alene om de offentlige Skoler men tillige om de private, ja om disse kan man vel sige, at de i endnu højere Grad hæmmes; thi det vil dog vistnok ingen nægte dem, at de paa Grund af den Frihed, med hvilken de bestemme den indre Ordning, og paa Grund af, at de overtage Disciplenes Undervisning fra disses tidligste Alder, kunne arbejde for en bestandig Fremadgaaen, ligesom det er en uomstødelig Kjendsgjerning, at der har været Perioder, i hvilke en privat Skole har hævet sig til et Standpunkt, som

har virket befrugtende paa Skolerne i Almindelighed. Men den nuværende Tilstand hæmmer denne Virksomhed, fordi den kun kan trives under en fast Ordning. Naar man venter en ny Plan, kan man ikke gjøre Forsøg, som maaske vilde gaa i modsat Retning af den Ordning, som mulig bliver indført, men man maa begrænde sig eller lade det blive ved Ønsket. Hertil kommer, at disse Skoler have nok at gjøre med at følge den nuværende Plan, saaledes at de under den kunne hævde deres Frihed og undgaa at arbejde imod deres Overbevisning om det rette. Har imidlertid Skolen en bestemt Anskuelse om, hvori den nuværende Skoleplans Mangler ligge, saa gjør den naturlig en Prøve paa saa godt som muligt at raade Bod paa den Mangel, som den finder eller troer at finde, dels ved at fordele Stoffet paa en saadan Maade, at der paa de Trin, hvor den anseer det tjenligst, lægges mere Vægt paa nogle Læremidler end paa andre og dels ved at optage et Læremiddel tidligere eller sildigere, end det i Almindelighed skeer. Dette henhører alt under dens Methode, og den udsætter sig ganske vist for, at de, som ikke i det enkelte ere inde i denne Methode, finde Mangler, idet Kundskabsmængden i en af dens Klasser og i en enkelt Retning maaske ikke svarer til den Kundskabsmængde, som Planen fordrer paa dette bestemte Trin, men Skolen har saa igjen betænkt Midlet, hvorved denne tilsyneladende Mangel, der er en Følge af en bestemt Plan og ikke ligger i en Fejl ved Undervisningen, vil kunne hæves. Man kan indvende, at naar der saaledes til en vis Tid lægges særlig Vægt paa en enkelt Retning, og der da tilsyneladende bliver en Standsnng i Fremgangen, førend atter Arbejdet gribes fat med samme Kraft, saa begaaes der en Fejl, idet Undervisningens fremadskridende Jevnhed

forstyrres, og denne Indvending er fuldkommen berettiget, men naar der i en anden Retning udkræves Opnaaelsen af en bestemt Modenhed, forat Maalet kan blive naaet, og det ikke er muligt eller højst vanskeligt at bringe denne Modenhed tilveje ved den ligelige Fremgang i alle Fag, saa vælger Skolen af to Onder det mindste og gjør et Brud, som den er sig fuldstændig bevidst. Men hvor ligger Skylden? Den ligger i den Skoleplan, som den ikke kan aldeles frigjøre sig for, og arbejde de offentlige Skoler med Vanskelighed i den, saa forøges Vanskeligheden for den private Skole, fordi det ikke er den nok kun at tilfredsstille Fordringerne, men den vil tillige benytte sin Frihed til at vinde de Erfaringer, som alene kunne begrunde Sikkerhed og Fremskridt, lette Arbejdet og forøge den Modenhed, som er Skolens baade højeste og eneste Maal.

Skoleefterretninger.

(De Forandringer i Fagfordelingen og Undervisningsmaaden, som bleve antydede i Skolens „Meddelelser for Skoleaaret 1863—64“, ere i det forløbne Skoleaar tildels indtraadte og ville blive fortsatte i det kommende. Naar dette Indbydelsesskrift ikke indeholder nærmere Meddelelser derom, saa er det dels af den Grund, at Skolen ønsker Forandringen gennemført saaledes, at den paa engang kan meddele Forandringens Natur og de derved vundne Resultater, og dels fordi den under den nu bestaaende Uvished om, hvorledes Forholdene ville blive ordnede med Hensyn til Skoleplanen, ikke tør gaa saa vidt, som den ønsker. Den er altsaa for Öjeblikket nødsaget til at forberede Forandringen i de højere Forberedelsesklasser, medens den i de lavere Klasser, der ligge för de lærde Skolers Optagelsestrin, allerede har gennemført den.)

I Skoleaaret 1863—1864 er i de forskjellige Fag følgende gennemgaaet:

Dansk.

(I Skolen følges i det hele den Retskrivning, som er anvendt i dens Aarsberetninger.)

1ste Forberedelsesklasse. Ældste Afdeling: Borgens og Rungs danske Læsebog 1ste Kursus læst fra Side 1—80,

samt en Del af Fablerne; det læste er bleven nøjagtig forklaret og oplyst, derefter gjenfortalt og benyttet til Staveøvelser; desuden er af Digtene forskellige lærte udenad.

Yngste Afdeling har lært Bogstavtegnene at kjende efter Lydmethoden, derefter ere de indøvede ved Stavning, og til de første Læseøvelser er anvendt Peder Jensens ABC og Læsebog af Salzmänn oversat af Høgh-Guldberg.

2den Forberedelsesklasse. Af Funchs, Røginds og Warburgs danske Læsebog for de lavere Klasser er gennemlæst fra Side 1—140 og fra Side 149—194, af Versene Nr. 1—19, 21—24, 39, 42, 44, 49—51. Det læste er blevet gjenfortalt og stavet, og Disciplene have begyndt at lære de vigtigste Ordklasser at kjende; — ugentlig er skrevet en Diktatstil paa Tavle.

3die Forberedelsesklasse. Efter samme Læsebog er gennemlæst fra Side 30—100; Øvelserne have bestaaet i Oplæsning, Fortælling og Stavning. Eleverne have desuden lært at kjende de vigtigste Ordklasser og ere blevene øvede i at kjende Subjekt, Prædikat, Objekt og Hensynsbetegnelse. En Del af Digtene bag i Bogen ere blevene lærte udenad. Ugentlig 3 Diktatstile.

4de Forberedelsesklasse. D. H. Wulff's Læsebog fra Side 1—82 og Side 150—166 er benyttet til Oplæsning, Gjenfortælling og Analyse uden Forberedelse i Hjemmet. Ordklasserne og deres vigtigste Bøjningsformer ere gennemgaaede, og Disciplene ere blevene øvede i at finde Subjekt, Verbum, Objekt og Hensynsbetegnelse. 7 Digte ere lærte udenad. 2 ugentlige Stile, i Begyndelsen Diktatstile, i Slutningen af Aaret ogsaa gjenfortællende Stile.

5te Forberedelsesklasse. D. H. Wulff's Læsebog fra Side 1—109 og Side 186—211. Undervisningen har bestaaet i

Oplæsning, Gjenfortælling og Analyse. Af Grammatikken er Formlæren gennemgaaet, endvidere den enkelte Sætning; desuden ere Disciplene øvede i at skjelne imellem Hoved- og Bisætninger, uden at der dog er gaaet nøjere ind paa Sætningsforbindelserne. 5 Digte ere lærte udenad. 2 Stile ugentlig, dels Diktatstile dels Gjengivelse af Smaaaførelser.

6te Forberedelsesklasse. Holst's prosaiske Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. I Grammatikken er gennemgaaet Formlæren, den enkelte Sætning og Sætningsforbindelserne. Ugentlig 1 Stil, der i Begyndelsen af Aaret bestod i Gjengivelse af oplæste Fortællinger, senere i lettere Opgaver af fortællende og beskrivende Indhold.

Iste studerende og Realklasse. Holst's prosaiske Læsebog er benyttet til Analyse; til Oplæsning er anvendt Oehlschlægers Aly og Gulhyndy, Ingemanns Valdemar den Store og hans Mænd, Blichers Noveller og N. M. Petersens Sagnhistorie. 1 Stil om Ugen af fortællende og beskrivende Indhold, hvorved Skilletegneses rette Brug og en velvalgt Udtryksmaade særdeles har været Gjenstand for Læreren Omhu.

2den studerende Klasse. Til Oplæsning er benyttet Oehlschlægers St. Hans Aftenspil, Vaulunders Saga, Palmatoke og nordiske Oldsagn, Holbergs „den Stundesløse“ og Wintners „Hjortens Flugt“. Stundom Øvelser i Analyse. 1 Stil om Ugen af fortællende og beskrivende Indhold.

4de og 5te studerende Klasse. Følgende Digtværker ere oplæste dels af Læreren dels af Disciplene: Oehlschlægers St. Hansaftenspil, Helge, Yrsa og Hroars Saga, Hakon Jarl; Grundtvigs „Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord“; Hejberg's „Don Juan“; Hertz's „Svend Dyrings Hus“; Paludan-Müllers „Dandserinden“; Hostrups „en Nat mellem

Fjeldene“. Der er meddelt Disciplene en Udsigt over de forskellige Digtarter, hvortil er oplæst Hejberg: om Vaudevillen. Af Litteraturhistorien er gennemgaaet den islandske Periode, hvortil er bleven knyttet Oplæsning og Forklaring af Völuspá og Volsunga Saga, desuden er gennemgaaet Middelalderen med særligt Hensyn til Kæmpeviserne. Mod Slutningen af Aaret er paabegyndt Øvelser i Svensk efter Hammerich's Læsestykker Side 1—26. Stilene (1—2 om Maanedene) har været af fortællende og beskrivende Indhold afvekslende med enkelte reflekterende Opgaver. Hver Uge have Disciplene skiftevis holdt mundtlige Foredrag.

T y d s k.

2den Forberedelsesklasse. Af Rungs tyske Elementar-bog de 10 første Stykker; som atter ere bleve gjengivne mundtlig fra Dansk til Tydsk. Der er lagt særdeles Vægt paa en tydelig og korrekt Oplæsning, og enkelte Vers ere lærte udenad. Af Formlæren ere enkelte Stykker blevne gennemgaaede efter „Skema til den tydske Formlære“.

3die Forberedelsesklasse. Rungs tyske Elementar-bog forfra til Side 49 paa samme Maade som i forrige Klasse. Hele Skemaet til den tydske Formlære er lært. Flere af Versene bag i Bogen ere lærte udenad og derefter nedskrevet paa Tavle.

4de Forberedelsesklasse. Kurtmann: Lesebuch für die Stufe der Anschauung forfra til S. 30. Af Simonsens Formlære er rent skematisk gjenemgaaet: Artiklen, Substantiver, Adjektiver, Talord og Pronominer. Hjælpeverberne og 1ste Konjugation samt Præpositionerne. Ugentlig 1—2 Stile, enten Nedskrift af udenad lærte Smaastykker eller lette Diktatstile.

5te Forberedelsesklasse. Kurtmann: Lesebuch für die

Stufe der Anschauung fra Side 40—101. Simonsens tydske Formlære er gjennemgaaet med Forbigaaelse af enkelte vanskelige Afsnit. Ugentlig 1—2 Stile, dels Diktat dels Oversættelse af Holbech's og Petersens Materialier (til Side 25).

6te Forberedelsesklasse. Grube's Charakterbilder forfra til Side 41. Simonsens tydske Formlære er lært med Undtagelse af Afsnittet om Substantivernes Kjøn. 1—2 Stile ugentlig, mest Oversættelse af Holbechs og Petersens Materialier (til Side 36).

1ste studerende Klasse. Efter Grube's Charakterbilder er gjennemgaaet fra Side 51—101 og efter Jürs og Rungs: deutsche Dichter en Del Digte af Claudius, Bürger, Goethe, Schiller og Uhland. Af Grammatikken er efter Simonsens Formlære gjennemlæst Verberne, Substantiverne, Adjektiverne og Pronominernes Bøjning, og efter sammes Syntax indtil Brugen af Dativ. Maanedlig er af hver Discipel lært et Digt udenad; en ugentlig Stil er som oftest skreven paa Skolen.

2den studerende Klasse. Efter Grube's Charakterbilder fra Side 176—234, og af Jürs og Rungs: deutsche Dichter ere c. 22 Digte læste og gjennemgaaede; desuden hver Maaned et Digt lært udenad og fremsagt paa Skolen. Grammatikken er gjennemgaaet efter Simonsens Formlære og Syntax; en ugentlig Stil efter Lorentzens Stiløvelser er afvexlende skreven paa Skolen og hjemme.

4de studerende Klasse. Dels cursorisk dels statarisk er bleven læst Hauff's Eventyrcyclus: das Wirthshaus im Spessart; til udelukkende cursorisk Læsning er benyttet Maria Stuart af Schiller. Grammatikken er indøvet ved Analysen, og ugentlig er skreven en Stil afvexlende paa Skolen og i Hjemmet. Som Grundlag for Grammatikken er Simonsens Formlære og Syntax benyttet.

Fransk.

4de Forberedelsesklasse. Efter Ahns Læsebogs første Kursus ere de første 98 Stykker gennemgaaede.

5te Forberedelsesklasse. I Borrings Manuel des enfants er oversat 36 Sider; det vigtigste af Formlæren er gennemgaaet efter Ingerslevs Grammatik med Undtagelse af de uregelmæssige Verber.

6te Forberedelsesklasse. Af Borrings Læsebog for Mellemklasserne ere de første 52 Sider oversatte; Formlæren er repeteret efter Ingerslevs Grammatik, og til Indøvelse heraf er brugt Borrings Stiløvelser 1ste Afdeling.

1ste studerende Klasse. Af Borrings Læsebog er gennemlæst omtrent 100 Sider; og Formlæren repeteret; af Borrings Stiløvelser er oversat paa Fransk udvalgte Stykker af 2den Afdeling. Maanedlig 2 Stile.

2den studerende Klasse. Marmier: histoires allemandes et scandinaves og 40 Sider af Album littéraire, 1ste Del, ere oversatte. I Grammatikken er Formlæren repeteret, og efter Borrings Stiløvelser ere Reglerne for Participium og Konjunktiv gennemgaaede. 2 Stile maanedlig.

4de studerende Klasse. Til Læsning er brugt Cecile af Dumas og Cathérine af J. Sandeau. Grammatikken er lært efter Borring. Paa egen Haand have Eleverne læst forskellige Forfattere, hvori der er examineret en Gang maanedlig.

5te studerende Klasse. Denne Klasse har til fortsat Øvelse haft en ugentlig Time, der er benyttet til Oversættelse fra Dansk til Fransk af 3 Fortællinger udgivne af Borring.

Engelsk.

6te Forberedelsesklasse. Realafdelingen har afbenyttet Listovs Elementarbog overensstemmende med Bogens Plan; en Del af de danske Stykker er tillige oversat skriftlig. Desuden 1—2 Stile om Ugen, hvoraf den ene paa Skolen.

1ste Realklasse. Af Listovs engelske Læsebog er første Afdeling gennemlæst og omtrent 20 Sider af anden Afdeling; de tilsvarende Stiløvelser ere brugte til mundtlig og skriftlig Stil. Ugentlig 1 Stil.

Latin.

6te Forberedelsesklasse. Kjærs Læsebog for Begyndere, fra Stykke I—IX; de danske Stykker ere først skrevne, derpaa lærte udenad; i Reglen er der skrevet Stil en Gang om Ugen, undertiden to Gange, og Stoffet er hentet af det i Læsebogen lærte. Af Grammatikken er efter Madvigs Grammatik gennemgaaet første, anden, fjerde og femte Deklination, Adjektivernes Bøjning, Talordene, Pronominerne, Verbet sum samt amo og moneo men kun i Indikativ i Aktiv og Passiv. 3die Deklination er lært efter Læsebogens Skema.

1ste studerende Klasse. Af Kjærs Læsebog er gennemlæst 2den Afdeling; senere af Cornelius Nepos 3 Stykker: Themistokles, Aristides og Pausanias og c. 20 Cap. af Cæsar de bello gallico Lib. II. I Grammatikken er det vigtigste af Formlæren læst og repeteret gjentagne Gange. Ugentlig ere to Stile skrevne.

2den studerende Klasse. Cæsar: de bello gallico lib. I—II, af Ciceros Taler Talen pro Ligario. Efter Madvigs latinske Sproglære er gennemgaaet Formlæren, og af Ordføjningslæren Læren om Kasus. Omtrent 80 Stile ere skrevne, deraf én hver Maaned paa Skolen, Resten Hjemmestile.

4de studerende Klasse. Af Ciceros Taler Talen for Ligarius og den fjerde katilinariske Tale, Livius XXXI Bog og de 10 første Kapitler af XXXII. Vergilius: Aeneidens III Bog, Horatius: Satirer I, 1, 6, 7, 9. II, 1, 2, 4, 6, 8, Oder: I, 1, 2, 10, 22, 24. II, 1, 2, 3, 6, 9, 11, 13, 15, 16, 18, 19, 20. III, 2, 3, 9, 18. IV, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 12, 13, 14, 15. Epoder: 1, 2, 6, 16, 17. Af Grammatikken er gjenmemgaaet til Konjunktiv. To Stile ugentlig efter Henrichsens Stiløvelser.

5te studerende Klasse. Cicero: Cato major, Laelius, de officiis III Bog. Tacitus: Agricola. Vergilius: Aeneidens III Bog. Horatius Oder: I, 1, 2, 10, 22, 24. II, 1, 2, 3, 6, 9, 11, 13, 15, 16, 18, 19, 20. III, 2, 3, 9, 18. IV, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 12, 13, 14, 15. Epoder: 1, 2, 6, 16, 17. Satirer: I, 1, 6, 7, 9. II, 1, 2, 4, 6, 8. Til cursorisk Læsning er Kurtius benyttet. Grammatikken er gjenmemgaaet til Supinum. To eller tre Stile ere skrevne ugentlig; hver anden Uge en Version.

Græsk.

2den studerende Klasse. Bergs Læsebog er gjenmemgaaet med Forbigaaelse af omtrent det halve Antal Exempler. Bergs græske Formlære til uregelrette Verber. Af Xenofons Anabasis de to første Kapitler.

4de studerende Klasse. Formlæren er repeferet. Homers Odysse VI og XXII Bog. Herodots III Bog til Kap. 100.

5te studerende Klasse. Plutarch: Agis og Kleomenes Cap. 1—20, Lukian: Charon, Homer: Odysseen 2den, 7de og 8de Bog. Desuden er cursorisk gjenmemlæst Xenofons Anabasis 4de og 5te Bog*).

*) Dog har en af Klassens Disciple ikke deltaget i denne sidste Læsning.

Religion.

1ste Forberedelsesklasse. Den bibelske Historie indtil Josva er bleven fortalt og forklaret ved Billeder. Kun det øverste Parti har benyttet Balslevs Bibelhistorie til Forberedelse.

2den Forberedelsesklasse. Det gamle Testamente er gennemgaaet indtil Rigets Deling, og af det nye Testamente er det væsentligste lært.

3die Forberedelsesklasse. Efter Luthers lille Katekismus: Budene, Trosartiklerne og Fadervor. Af Bibelhistorien er lært efter Balslevs Lærebog det nye Testamente og endelig nogle Psalmer.

4de Forberedelsesklasse. Efter Balslevs Forklaring til Luthers Katekismus: Indledningen og de sex første Bud; Afsnittet om Guds Egenskaber er forbigaaet. Efter Balslevs Bibelhistorie: det nye Testamente, desuden Psalmer.

5te Forberedelsesklasse. Efter Balslevs Bibelhistorie: det gamle og det nye Testamente og efter sammes Forklaring til Luthers Katekismus: Afsnittet om Synden samt 1ste og 2den Trosartikel. Psalmer.

6te Forberedelsesklasse. Efter Balslevs Forklaring til Luthers Katekismus: den tredie Trosartikel og Fadervor. Af Bibelhistorien er efter Balslevs Lærebog repeteret det nye Testamente og efter Assens Bibelhistorie læst forfra til Dommerne. Psalmer.

1ste studerende og Realklasse. Efter Müllers Udtog af Bibelen: det nye Testamente indtil Apostlenes Gjerninger. Efter Balslevs Forklaring til Luthers Katekismus 2den og 3die Trosartikel, Bönnen og Sakramenterne. Psalmer.

2den studerende Klasse. Efter Müllers Udtog: det nye Testamente til Apostlenes Gjerninger. Efter Balslevs For-

klaring: 2den og 3die Trosartikel, Bönnen og Sakramenterne. Söndagsevangeliene fra Advent til Trinitatis ere gennemgaaede og tildels lærte. Psalmer.

4de studerende Klasse. Efter Balslevs Katekismus er lært Læren om Loven, Synden, Helliggjörelsen og Daabens og Nadverens Sakramente. Efter Müllers Udtog af den hellige Skrift læst baade det gamle og det nye Testaments Bibelhistorie.

5te studerende Klasse. Johannes Evangelium efter Grundtexten er forklaret og gennemgaaet; jevnside hermed ere de kristelige Hovedlærdomme komne under Onitale og Gjennemgang. Af Tönder Nissens Kirkehistorie er korteligen de vigtigste Hovedpunkter i Kirkens Historie gennemgaaede og lærte.

G e o g r a f i.

2den Forberedelsesklasse. Jordklodens Form, Fordelingen af Hav og Land er gennemgaaet først mundtlig alene, derpaa med Benyttelse af Bog. De forskjellige Retninger ere indövede, og Kortet stadig fordret lært udenad. Thriges mindre Lærebog.

3die Forberedelsesklasse. Med Benyttelse af samme Lærebog er Jordens Overflade, Floder, Bjerge o. s. v. i Europa, Asien og Afrika gennemgaaet, og det tidligere lærte repeteret. Kortet ligeledes lært udenad.

4de Forberedelsesklasse. Hele den fysiske Geografi repeteret igjen og indövet med Benyttelse af samme Lærebog.

5te Forberedelsesklasse. Under stadig Repetition af den fysiske Geografi er Europas politiske Geografi gennemgaaet efter Thriges mindre Lærebog.

6te Forberedelsesklasse. Europa og Asien, saavel den

fysiske som den politiske Del er gjennemlæst efter Thriges mindre Lærebog.

1ste studerende og Realklasse. Efter Thriges større Lærebog forfra til Østerrig læst og repeteret.

2den studerende Klasse. Efter sammes Bog læst fra de smaa sachsiske Stater til Frankrig (inkl.) Repeteret forfra Bogen.

4de studerende Klasse. Gjennemgaaet og repeteret hele Geografien efter samme Bog.

H i s t o r i e.

4de Forberedelsesklaase. Erslevs lille Danmarks Historie er læst og repeteret.

5te Forberedelsesklaase. Efter Bohr's mindre Lærebog er lært forfra til Kejserperioden i Rom. Enkelte Stykker forbigaaede.

6te Forberedelsesklaase. Efter Bohr's mindre Lærebog fra Kejserriget i Rom til den nyere Tids Historie.

1ste studerende Klasse. Efter Bohr's mindre Lærebog er repeteret fra Reformationsperioden til 1660, og af nyt gjennemgaaet og repeteret den senere Tids Historie helt ud.

1ste Realklasse. I den første Halvdel af Aaret har denne Klasse repeteret Danmarks Historie efter Barfods Lærebog. I den senere Halvdel har den fulgt med den studerende Klasse og har saaledes tildels gjennemgaaet det samme Pensum som denne.

2den studerende Klasse. Ligeledes efter Bohr's mindre Lærebog gjennemgaaet hele Historien fra Reformationsperiodens Begyndelse.

4de studerende Klasse. Med Frankrig som Udgangspunktet er hele Historien fra Folkevandringens Periode gjennemgaaet efter Kofods Lærebog ved Thrige.

5te Forberedelsesklasse. Det samme Pensum er gennemgaaet med denne Klasse efter Kofods Lærebog ved Thrige.

Naturhistorie.

3die Forberedelsesklasse. Pattedyrenes Naturhistorie er gennemgaaet mundtlig i denne Klasse med Afbenyttelse af Præparater og Afbildninger.

4de Forberedelsesklasse. Efter Lützens mindre Lærebog er „Pattedyrene“ læst og repeteret.

5te Forberedelsesklasse. Efter samme Bog gennemlæst de øvrige Hvirveldyr og repeteret hele Hvirveldyrrækken. Mundtlig noget Botanik, der ikke bliver Gjenstand for Ex-amination.

6te Forberedelsesklasse. De lavere Dyr ere gennemgaaede og repeterede efter samme Lærebog. Botanik som i femte Klasse.

1ste studerende og Realklasse. Med Afbenyttelse af Lützens mindre Lærebog med enkelte Tilføjelser ere de første Hvirveldyrklasser gennemgaaede og repeterede. I Foraarsmaanederne tillige mundtlig Botanik.

2den studerende Klasse. I Zoologie: de tre første Hvirveldyrklasser efter Lützens Lærebog men med en Del Tilføjelser. I Botanik: Vaupell's Lærebog, 1ste Del: Morfologien.

4de studerende Klasse. Repetition af hele Zoologien og Botanikken.

M a t h e m a t i k.

Regning.

1ste Forberedelsesklasse. Addition og Subtraktion med ubenævnte Tal indenfor Tallet 1000 for den ældste Afde-

lings Vedkommende, den yngste Afdeling indenfor Tallet 100. Ældste Afdeling har lært de tre første Tabeller af den lille Tabel, yngste Afdeling de to første.

2den Forberedelsesklasse. Addition, Subtraktion og Multiplikation med ubenævnte Tal. Chr. Hansens Regnebog er benyttet ved Undervisningen. Den lille og den store Tabel ere lærte udenad.

3die Forberedelsesklasse. De fire Regningsarter med ubenævnte Tal ligeledes med Afbenyttelse af Chr. Hansens Regnebog. Den lille og den store Tabel.

4de Forberedelsesklasse. Med Afbenyttelse af Chr. Hansens Tavleregningsopgaver første Del ere de fire Regningsarter gennemgaaede med benævnte og ubenævnte Tal. En ugentlig Time har været anvendt til Hovedregning, hvorved Opgaverne have rettet sig efter Elevernes Standpunkt ved Tavleregningen. Af Tabellen er den store og den større Tabel lærte udenad.

5te Forberedelsesklasse. Efter Mundt's Regnebog Afsnittene III—VIII (de fire Regningearter med hele benævnte Tal, Brøker, deres Addition og Subtraktion, Multiplikation og Division med et helt Tal).

6te Forberedelsesklasse. Efter samme Bog Afsnittene VIII—X, XII—XIII (Multiplikation og Division med brudne Tal). Realisterne tillige XIV og XV (Division med benævnt Divisor og Reguladetri).

1ste Realklasse. Efter Mundt's Regnebog Afsnittene XI—XV.

Arithmetik og Geometri.

1ste studerende og Realklasse. Stens elementære Arithmetik undtagen Proportioner; desuden har Klassen gennemgaaet Opgaverne til samme.

2den studerende Klasse. Stens elementære Arithmetik. Af Stens „Potens, Rod, Logarithmer“ indtil Afsnittet Logarithmer. I Geometri har Klassen gjennemgaaet til „harmooniske Forhold“ mundtlig med Ramus Geometri som Grundlag.

4de studerende Klasse. Ramus Geometri. Stens „Potens, Rod, Logarithmer“.

5te studerende Klasse. Ramus Geometri og sammes Trigonometri. Stens „Potens, Rod og Logarithmer“.

Skrivning og Tegning.

Skrivning.

I de fire første Klasser skrives kun med latinske Bogstaver, i de øvrige Klasser tillige med danske Bogstaver. Overgangen til at skrive i Bog skeer i 2den Forberedelsesklasse.

Tegning.

Undervisningen har taget sin Begyndelse i 3die Forberedelsesklasse med 1ste og 2det Hefte af Helsteds Tegnehefter. I de følgende Klasser ere disse Øvelser fortsatte efter de følgende Hefter, og senere anvendes Klodser og Gibsornamenter.

Sang og Gymnastik.

Sang.

Disciplene have været delte i to Partier efter de ældre og yngre Klasser, saaledes at ethvert af Partiernes har haft Sang en Time ugentlig, idet dog i de sidste Uger af Skoleaaret samtlige Klasser have været forenede en Time om Ugen. Til Brug ved Undervisningen er benyttet Hansens og Bull's Sange til Skolebrug, hvorhos tillige en Del

Psalmer, tildels ogsaa tostemmigt, ere lærte. Disciplene ere tillige blevne indøvede i Kjendskab til Nodernes Benævning og Værdi, Taktinddeling og det øvrige elementære Grundlag.

Gymnastik.

Gymnastikundervisningen er foregaaet aldeles som tidligere, kun at Disciplene i de to øverste Klasser have haft en ugentlig Times Undervisning i Hugning. Efter Krigens Udbrud blev Timeantallet noget formindsket af Mangel paa Lærere.

II.

Lærefagene ugentlige Timefordeling i Skoleaaret 1863—64.

Lærefagene.	Forberedelsesklasserne.						4. Real- klasse.	Studerende Klasser.				
								I.	II.	IV.	V.	
	1	2	3	4	5	6						
Religion.....	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2
Dansk.....	7	7	6	4	4	3	3	2	2	3	3	3
Tydk.....	"	2	3	4	5	3	3	3	3	3	3	"
Fransk.....	"	"	"	3	3	3	3	3	3	4	4	1
Engelsk.....	"	"	"	"	"	(4)	3	"	"	"	"	"
Latin.....	"	"	"	"	"	6	"	"	7	7	7	"
Græsk.....	"	"	"	"	"	"	"	"	3	3	3	5
Geograf.....	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	"
Historie.....	"	"	"	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Naturhistorie.....	"	"	1	2	2	2	2	2	2	4	4	"
Naturlære.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Mathematik og Regning.....	6	5	3	4	3	2	5	3	4	4	4	5
Skrivning.....	3	2	3	2	2	2	2	1	"	"	"	"
Tegning.....	3	"	2	3	2	1	3	2	"	"	"	"
Gymnastik.....	3	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1
Sang.....	"	3	1	1	1	1	"	"	"	"	"	"
	24	24	24	30	30	31 (32)	33	31	33	36	36	28

III.

Disciplene.

Ved Skoleaarets Begyndelse efter Sommerferien 1863 udgjorde Discipelantallet 110; i Aarets Løb ere 43 Disciple optagne, 5 udtraadte, (én for at forberedes privat, 4 for at gaa over til praktisk Uddannelse.) Det nuværende Discipelantal (Juni Maaned) udgjör altsaa 148, der ere saaledes fordelte:

5te studerende Klasse.....	5
4de — —	9
2den — —	7
1ste stud. og Realklasse.....	15
6te Forberedelsesklasse.....	13
5te —	21
4de —	17
3die —	17
2den —	22
1ste — øverste Afdeling 15	} 22
— nederste — 7	
	148

Tilgangen har i Aarets Løb været fordelt saaledes:

5te studerende Klasse.....	1
4de — —	„
2den — —	1
1ste — —	1
6te Forberedelsesklasse.....	1
5te —	3
4de —	4
3die —	5
2den —	9
1ste —	18
	43

IV.

Skolens Lærere.

- Hr. Aagaard, stud. med., Regning i 1ste Forberedelses-
Klasse.
- Benedictsens, B., cand. theol., Skolens Inspektör,
Fransk gennem hele Skolen, Religion i 1ste og 2den
Forberedelsesklasse.
  - Brun, M., stud. jur., Dansk i 4de, 5te og 6te Forbe-
redelsesklasse, 1ste, 2den, 4de og 5te stud. Klasse.
  - Dittmann, J. E., Kancellist, Matematik i 1ste, 2den,
4de og 5te stud. Klasse.
  - Dybdahl, J., cand. mag., Lektor ved Landbohøjskolen,
Naturhistorie i 4de stud. Klasse.
  - Engel, stud. filol., Latin i 1ste stud. Klasse.
  - Frisch, H., cand. filos., Bestyrer, Historie og Geografi.
  - Gensøe, H., stud. filol., Latin i 2den stud. Klasse.
  - Henck, J. V., Arkitekt, Skrivning.
  - Hinrichsen, H. O., cand. jur., Tydsk i 2den, 3die,
4de, 5te og 6te Forberedelsesklasse, Regning i 1ste,
2den og 3die Forberedelsesklasse.
  - Holst, H. P., cand. theol., Religion i 3die, 4de og 6te
Forberedelsesklasse, Engelsk i Realklasserne.
  - Kjær, L. O.*), cand. filol., Bestyrer, Latin i 6te Forbe-
redelsesklasse, 4de og 5te stud. Klasse, Græsk i 2den
og 4de stud. Klasse.
  - Knudsen, B., cand. jur., Tydsk i de studerende og
Realklasserne.
  - Kringelbach, G., cand. jur., Dansk i 3die, Regning
og Historie i 4de Forberedelsesklasse.

---

*) Hr. Bang, stud. filol., har vikarieret i Hr. Kjærs Sygdom.

- Hr. Krohn, J., stud. theol., Dansk i 1ste og 2den Forberedelsesklasse, Naturhistorie i 3die Forberedelsesklasse.
- Møller, A., cand. jur., Sang.
- Nutzhorn, Dr. filos., Græsk i 5te stud. Klasse.
- Olsen, cand. theol., Religion i 5te Forberedelsesklasse, 1ste og 2den stud. Klasse.
- Prior, Kateket ved Holmens Kirke, Religion i 4de og 5te stud. Klasse.
- Schrøder, Lærer ved det gymnastiske Institut, med Assisterer, Gymnastik og Svømning.
- Thaarup, cand. polyt., Naturhistorie i 4de, 5te, 6te Forberedelsesklasse samt 1ste og 2den stud. Klasse, Regning i 5te og 6te Forberedelseskl. samt Realkl., Naturlære i 5te stud. Klasse.
- Thörrestrup, Genremaler, Tegning.

V.

Skolens naturhistoriske Samling har i Aarets Løb navnlig ved Gaver fra Hr. Kapitainlieutenant Albech, Politinspektör Nielsen og Disciple modtaget en betydelig og værdifuld Forøgelse, om hvilken det næste Aars Beretning vil indeholde nøjagtigere Meddelelse. Til Brug ved Undervisningen er foruden enkelte Dele til Samlingen anskaffet Schreibers „Grosse Wandtafel.“

VI.

Skolens Ferier ere:

Sommerferien 4 Uger.

Oktober Flyttedag.

Juleferien 11 Dage fra den 24de Decbr.

24de Januar, Skolens Stiftelsesdag.

Fastelavnsmandag.

Paaskeferien fra Skjærtorsdag 6 Dage.

8de April, Kongens Fødselsdag.

April Flyttedag.

Store Bededag.

Kristi Himmelfarts Dag.

Pintseferien 9 Dage.

5te Juni, Grundlovsdag.

Skovtur en Dag i Juni Maaned.

Hver Maaned, hvori ingen Feriedag falder, gives en Dag fri.

VII.

De maanedlige Skolepenge ere i 1ste Forberedelsesklasse 2 Rdl. 3 Mk.; i 2den 3 Rdl. 3 Mk.; i 3die 4 Rdl. 3 Mk.; i de øvrige Forberedelsesklasser 5 Rdl. 3 Mk.; i 1ste—4de studerende og Realklasserne 6 Rdl. 3 Mk. Af to Brødre betaler den ene, af tre de to 1 Rdl. mindre om Maaneden; en fjerde betaler intet. Udenfor denne Betaling, som i Begyndelsen af hver Maaned afhentes af Skolens Bud, ydes intet.

Indmeldelser af nye Disciple til højere Klasser modtages ikke i Maanederne fra Februar til Juli, hvori mod Disciple til de lavere Klasser kunne indmeldes til enhver Tid. Navnlige optages Disciple til den **1ste Forberedelsesklasse** gjerne i de nævnte Maaneder, da der stedse vil findes Hold, til hvilke de kunne slutte sig. Ved en Discipels Indmeldelse i Skolen betales for den første Maaned.

Udmeldelser kunne ske til hver Maaned's Begyndelse,

men maa anmeldes **senest 14 Dage inden den foregaaende Maanedes Forløb.**

Disciplene modtages fra 5 Aars Alderen og helst aldeles uforberedte.

Ved Skolen findes en Friplads, der besættes af Hr. Pastor L. A. Warburg.

VIII.

I Skoleaaret 1864—65 bruges følgende Bøger.

Iste Forberedelsesklasse.

Borgens og Rungs ABC og danske Læsebog for Begyndere, 1ste Kursus (nyeste Udgave). Klassens ældste Disciple: Balslevs Bibelhistorie. En Tabel.

2den Forberedelsesklasse.

Funch, Røgind og Warburg's danske Læsebog for de lavere Klasser. Rungs tyske Elementarbog. Skema til den tyske Formlære. Balslevs Bibelhistorie. En Psalmebog. Trydes Skema til den mundtlige Undervisning i Geografi, et Atlas (helst Rimestads). C. Hansens Regnebog 1ste Del. Bull's Sange 2den Samling.

3die Forberedelsesklasse.

Funch, Røgind og Warburg's danske Læsebog for de lavere Klasser. Bondesens Exempelsamling. Rungs tyske Elementarbog. Skema til den tyske Formlære. Balslevs Bibelhistorie og sammes Forklaring til Luthers Katekismus. Thriges Geografi for de lavere Klasser (1861). Et Atlas (helst Rimestads). Erslevs lille Danmarks Historie. C. Hansens Regnebog 1ste Del. Helsteds 1ste Tegnehefte. Henck's Forskrifter (latinske Hefte). Bulls Sange 2den Samling.

4de Forberedelsesklasse.

Wulffs danske Læsebog for Mellemlasserne. Tydsk Læsebog opgives senere. Simonsens tyske Formlære. Ahn's franske Læsebog 1ste Afdeling. Balslevs Bibelhistorie og sammes Forklaring til Luthers

Katekismus. Psalmebog. Thriges Geografi for de lavere Klasser (1861). Erslevs Danmarks Historie. Rimestads Atlas. Lützens Begyndelsesgrundene af Dyreriget's Naturhistorie. C. Hansens Regnebog. Hencks Forskrifter (danske og latinske). Helsted's Tegnehefte. Bulls Sange 2den Samling.

5te Forberedelsesklasse.

Wulffs danske Læsebog for Mellemlasserne. Curtmanns tyske Læsebog. Simonsens Formlære. Ahn's første Kursus. Kjær's latinske Læsebog. Madvig's latinske Grammatik (nyeste Udg.). Balslevs Bibelhistorie og sammes Forklaring til Luthers Katekismus. Psalmebog. Thriges Geografi for de lavere Klasser. Rimestads Atlas. Bohrs mindre Lærebog i Historien. Bergs Atlas over den gamle Verden. Lützens mindre Naturhistorie. Mundts Regnebog. Et Tegnehefte. Henck's Forskrifter (danske og latinske). Bulls Sange 2den Samling.

6te Forberedelsesklasse.

Wulffs danske Lærebog for Mellemlasserne. Simonsens tyske Formlære og sammes tyske Læsebog. Borrings franske Læsebog for Mellemlasserne. Ingerslevs franske Grammatik. Assens Bibelhistorie. Balslevs Forklaring til Luthers Katekismus, det nye Testamente. Psalmebog. Rimestads mindre Geografi. Rimestads Atlas. Bohr's mindre Lærebog. Berg's Atlas over den gamle Verden. Lützens mindre Naturhistorie. Et Tegnehefte. Hencks Forskrifter. Stens elementære Arithmetik og matematiske Opgaver i det indledende Kursus. Bulls Sange 2den Samling. Den studerende Afdeling: Kjær's latinske Læsebog. Madvig's latinske Grammatik (nyeste Udgave). Realafdelingen: Listov's Ledetraad til den første Undervisning i Engelsk.

1ste studerende Klasse og Realklasse.

Grubes Karakterbilder aus der Geschichte und Sage, erster Theil. Rungs og Jürs deutsche Dichter. Simonsens tyske Formlære og Syntax. Holbechs og Petersens Materialier. Borrings Læsebog for Mellemlasserne. Ingerslevs franske Grammatik. Borrings Stiløvelser. Assens Bibelhistorie. Balslevs Forklaring til Luthers Katekismus. Det nye Testamente. Psalmebog. Rimestads mindre Geografi. Rimestads Atlas. Bohrs mindre Lærebog. Bergs Atlas over den gamle Verden. Lützens

mindre Naturhistorie. Vaupell's Plantelære. Stens elementære Arithmetik og matematiske Opgaver i det indledende Kursus. Den studerende Afdeling: Kjær's latinske Læsebog og Madvigs latinske Grammatik (nyeste Udgave). Et latinsk Lexikon. Realafdelingen: Mundt's Regnebog. Listov's Elementarbog og Stiløvelser.

2den studerende Klasse.

Tydsk Læsebog opgives senere. Rungs og Jürs „deutsche Dichter“. Lorentzens Stiløvelser. Simonsens tydske Formlære og Syntax. Marmier: *histoires allemandes*. Ingerslevs franske Grammatik. Borrings Stiløvelser. Cæsar *comment. de bell. gall.* (Whitte). Ciceros Taler ved Madvig. Madvigs latinske Grammatik. Ingerslevs latinske Stiløvelser (ny Udgave). Bergs græske Læsebog (nyeste Udgave), sammes græske Formlære (ny Udgave). Möllers Udtog af den hellige Skrift. Balslevs Forklaring til Luthers Katekismus. Det nye Testamente. Psalmebog. Thriges større Geografi. Rimestads Atlas. Historie opgives senere. Bergs Atlas over den gamle Verden. Lützens mindre Lærebog. Vaupells Plantelære. Stens elementære Arithmetik og Opgaver i det indledende Kursus. Sammes elementære Algebra.

3die studerende Klasse.

Tydsk Læsebog opgives senere. Rungs og Jürs „deutsche Dichter“. Simonsens Formlære og Syntax. Lorentzens Stiløvelser. Ciceros Taler ved Madvig. Sallust *Catilina*. Virgils *Æneide*. Madvigs Grammatik (nyeste Udgave). Ingerslevs Stiløvelser. Xenofons *Anabasis* og *Cyropædia*. Bergs græske Formlære. Et græsk Lexikon. Möllers Udtog. Det nye Testamente. Psalmebog. Thriges større Geografi. Rimestads Atlas. Historie opgives senere. Stens elementære Algebra og Ramus Geometri.

5te studerende Klasse.

Cicero: *Cato major*, *Lælius*, *de officiis*, *orationes* (Madvigs Udgave). Sallust: *Jugurtha* & *Catilina*. Livius: *Lib. XXX—XXXI* (Flemmers Udgave). Tacitus: *Agricola*. Virgilius: *Æneiden*. Horatius. Madvigs latinske Grammatik. Henrichsens Stiløvelser og Opgaver til Oversættelse fra Latin paa Dansk. Flemmers Udvalg af Sølvalderens sprosaiske Forfattere, 1ste Hefte. Böjesens romerske Antikviteter. Tregders Litteraturhistorie og Mythologi. Xenofons *Anabasis* og *Memora-*

bilis. Herodot: Lib. II. Homer: Odysseen. Plato: Apologia Sokratis og Kriton. Böjesens græske Antikviteter. Bergs Formlære. Kurtz's Lærebog. Kofods Verdenshistorie ved Thrige. Allens Danmarks Historie. Ramus Geometri og Trigonometri. Vegas Logarithmetabeller. Stens rene Algebra. Holtens lille Fysik. Mundts Astronomi.

IX.

Den skriftlige Aarsprøve afholdes den 7., 8. og 9. Juni.

Den mundtlige Aarsprøve afholdes Tirsdag den 12., Onsdag den 13., Torsdag den 14. og Fredag den 15. Juni i følgende Orden:*)

1ste Forberedelsesklasse.

- Tirsdag 12—2: Bibellistorie (ældste Afdeling) (VIII)
Onsdag 12 -- 2: Regning (XII)
Torsdag 12 -- 2: Dansk (VIII)

2den Forberedelsesklasse.

- Tirsdag 9 -- 11: Dansk (XV)
4—6: Regning (VIII)
Onsdag 12—2: Geografi (XIV)
Torsdag 9—11: Tydsk (VIII)
6—8: Religion (XII)

3die Forberedelsesklasse.

- Tirsdag 9—11: Geografi (VIII)
4—6: Dansk (XV)
Onsdag 9—11: Tydsk (XII)
Torsdag 12—2: Religion (XIII)
6--8: Regning (VIII)
Fredag 12—2: Naturhistorie (XII)

---

*) De romerske Tal angive Værelset, hvori der examineres.

4de Forberedelsesklasse.

- Tirsdag 12—2: Dansk (XV)
6—8: Fransk (XIII)
- Onsdag 12—2: Historie (XIII)
4—6: Geografi (XII)
6—8: Regning (VIII)
- Torsdag 12—2: Naturhistorie (XII)
4—6: Tydsk (XII)
6—8: Religion (XIV)

5te Forberedelsesklasse.

- Tirsdag 12—2: Tydsk (XIII)
6—8: Religion (XIV)
- Onsdag 9—11: Fransk (XV)
4—6: Regning (VIII)
6—8: Naturhistorie (XII)
- Torsdag 9—11: Dansk (XIII)
4—6: Geografi (XV)
- Fredag 9—11: Historie (VIII)

6te Forberedelsesklasse.

- Tirsdag 9—11: Tydsk (XIII)
4—6: Geografi (XIII)
6—8: Naturhistorie (XII)
- Onsdag 12—2: Dansk (VIII)
4—6: Latin (XV)
6—8: Religion (XV)
- Torsdag 11—12: Engelsk (XV)
4—6: Regning (VII)
6—8: Historie (XV)
- Fredag 9—11: Fransk (XIII)

1ste studerende og 1ste Realklasse.

Tirsdag 9—11: Mathematik (XIV)

4—6: Naturlistorie (XII)

Onsdag 9—11: Tydsk (XIII)

4--6: Religion (XIII)

6—8: Geografi (XIII)

Torsdag 9—11: Latin (XV)

11—12: Engelsk (XV)

4—6: Fransk (XIII)

Fredag 12—2: Historie (XIII)

2den studerende Klasse.

Tirsdag 9—10: Fransk (XVI)

10—11: Tydsk (XVI)

Onsdag 9—11: Mathematik (XIV)

6—7: Græsk (XVI)

Torsdag 9—10: Geografi (XII)

10—11: Historie (XII)

Fredag 10—11: Naturhistorie (XII)

12—1: Latin (XV)

1—2: Religion (XV)

4de studerende Klasse.

Tirsdag 12—2: Religion (XIV)

4—6: Latin (XVI)

Onsdag 9—11: Historie (XVI)

Torsdag 9—11: Mathematik (XIV)

6—8: Græsk (XVI)

5te studerende Klasse.

Tirsdag 12—2: Græsk (XVI)

6—8: Historie (XVI)

Onsdag 12—2: Religion (XV)

Torsdag 4—6: Latin (XVI)

6—8: Matematik (XIII)

Fredag 12—2: Fysik (XVI)

Sangprøven afholdes Lørdag den 16. Juli Kl. 11.

Provens Udfald meddeles Lørdag den 16de Juli
Klokken 12.

Nye Disciple prøves Lørdag den 16de Juli Kl. 1
eller Tirsdag den 16de August Kl. 11.

I det nye Skoleaar begynder Undervisningen **Tirsdag
den 16de August Kl. 9.**

Til at overvære den mundtlige Prøve indbydes alle,
som have Interesse for Skolen.

H. Frisch.

L. Ove Kjær.